

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft. Avsikten med lagen är att främja lika konkurrens mellan företag och iakttagandet av arbetsvillkoren samt att för företagen skapa förutsättningar att försäkra sig om att de företag som de sluter avtal med fullgör sina lagstadgade förpliktelser såsom avtalssparter och arbetsgivare. Beställaren skall vara skyldig att utreda en sådan avtalssparts bakgrund med vilken beställaren ingår avtal om anlitande av hyrd arbetskraft eller underleverantörsarbete. Beställarens avtalsspart är skyldig att lämna uppgifterna till beställaren och beställaren skall begära dem av avtalssparten.

Lagen gäller arbete som utförs i Finland. Lagen tillämpas om det arbete som de hyrda arbetstagarna utför tar sammanlagt över 10 arbetsdagar eller om värdet av vederlaget för underleverantörsavtalet överskrider 7 500 euro.

Beställarens utredningsskyldighet omfattar en utredning av huruvida företaget finns i förskottsinnehållningsregistret och arbetsgivarregistret samt i registret över mervärdes-skattskyldiga. Utredningsskyldigheten omfattar även ett handelregisterutdrag, ett intyg över betalningen av skatter eller en utredning

om betalningen av skatter. Dessutom omfattar utredningsskyldigheten ett intyg över tecknande av pensionsförsäkringar samt en utredning om vilket kollektivavtal som skall tillämpas på arbetet eller om de centrala arbetsvillkoren. Motsvarande uppgifter bör inhämtas även om utländska företag. Uppgifterna får inte vara äldre än tre månader. Beställaren behöver dock inte begära uppgifter om beställaren kan lita på att avtalssparten fullgör sina lagstadgade förpliktelser.

Brott mot utredningsskyldigheten leder till en särskild försummelseavgift för beställaren. Beslut om avgiften fattas av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå som övervakar efterlevnaden av lagen. Avgiften är minst 1 500 euro och högst 15 000 euro, och beloppet beror på hur allvarlig försummelsen är.

Enligt förslaget skall beställaren på begäran också underrätta förtroendemannen och arbetarskyddsfullmäktigen om ett avtal om anlitande av utomstående arbetskraft.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2007 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	3
2.1. Lagstiftning och praxis.....	3
<i>Myndighetsregister som förutsätts i lagstiftningen</i>	3
<i>Uppgifter ur myndighetsregister</i>	7
<i>Arbetsmarknadsorganisationernas avtal om anlitande av hyrd arbetskraft och underleverantörsavtal</i>	10
2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i EU.....	11
<i>Nederländerna</i>	11
<i>Tyskland</i>	12
<i>Storbritannien</i>	13
<i>Sverige</i>	13
<i>Norge</i>	13
2.3. Bedömning av nuläget	14
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	15
3.1. Målsättning.....	15
3.2. Alternativa realiseringssätt.....	15
3.3. De viktigaste förslagen.....	15
4. Propositionens konsekvenser	16
4.1. Ekonomiska konsekvenser	16
4.2. Konsekvenserna i fråga om myndigheters verksamhet	17
4.3. Samhälleliga konsekvenser	17
4.4. Konsekvenser för företagen	18
5. Beredningen av ärendet.....	18
6. Samband med andra propositioner.....	18
DETALJMOTIVERING.....	20
1. Lagförslag	20
2. Ikraftträdande.....	33
LAGFÖRSLAG	34
om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft.....	34

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Byggarbetsplatser har traditionellt varit sådana gemensamma arbetsplatser där det samtidigt arbetar arbetstagare som är anställda hos olika arbetsgivare. På dessa arbetsplatser fördelar sig arbetet på många underleverantörer och entreprenörer. Under de senaste åren har antalet sådana arbetsplatser ökat även inom flera andra branscher. Underleverantörskedjorna kan dessutom vara mycket långa. Enligt uppgifter från Yritystele.fi erbjuds underleverantörstjänster av något under 2 000 företag inom över 80 branscher, såsom metall-, elektronik-, möbel-, transport-, trävaru- och konfektionsindustrin. På arbetsmarknaden fungerar dessutom ett stort antal utländska företag som tillhandahåller underleverantörstjänster.

Även anlitandet av hyrd arbetskraft har ökat. Av en utredning som arbetsministeriet gjort framgår att år 2004 anlätade inemot 14 000 företag uthyrningstjänster som tillhandahölls av finländska företag. I arbetarskyddsdistriktens register fanns 491 företag som hyrde ut arbetskraft och det ingicks ca 261 000 anställningsförhållanden som avsåg hyrd arbetskraft. Antalet hyrda arbetstagare uppgick till 65 000. Även inom ramen för det fria tillhandahållandet av tjänster inom Europeiska unionen, *nedan EU* har antalet hyrda arbetstagare som är anställda hos utländska företag som hyr ut arbetskraft ökat.

Det beställande företaget är inte skyldigt att när det ingår avtal om anlitande av underleverantörstjänster eller hyrd arbetskraft utreda avtalspartens tillförlitlighet, t.ex. huruvida parten sköter sina arbetsgivarförpliktelser samt betalar skatter och socialskyddsavgifter. Beställaren behöver inte ens ta reda på sin avtalsparts kontaktuppgifter, registrering i olika företags- och arbetsgivarregister eller ansvarspersoner. Företag och sammanslutningar som är registrerade i handelsregistret, registret över mervärdesskattskyldiga, förskottsuppbördsregistret eller arbetsgivarregistret skall dock i sina affärsbrev och blanketter ange sitt företags- och organisations-

nummer, dvs. FO-nummer, med hjälp av vilket beställaren i praktiken har möjlighet att ur offentliga myndighetsregister få uppgifter om avtalsparten.

Med tanke på kampen mot den ekonomiska gråzonen och en lika konkurrensställning mellan företagen är det viktigt att man i det skede då ett avtal om anlitande av underleverantörstjänster eller hyrd arbetskraft upprättas utreder huruvida avtalsparten har beredskap att sköta sina lagstadgade förpliktelser. På det sättet kan man också förebygga sådana skadliga verkningar som beror på osund konkurrens beträffande verksamhetsbetingelserna för de företag som följer bestämmelserna, eftersom snedvridningar obestridligen uppstår när en del av aktörerna på en marknad skaffar sig konkurrensförmåner genom att låta bli att sköta sina lagstadgade skyldigheter såsom arbetsgivare. Detta är också motiverat med tanke på underleverantörernas och uthyrningsföretagens arbetstagare, för säkerställande av att arbetsgivarförpliktelserna fullgörs.

Av arbetsmarknadsorganisationerna har Finland Näringsliv EK och Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC avtalat om principer för anlitande av utomstående arbetskraft i samband med underentreprenader och anlitande av hyrd arbetskraft. Dessutom har förbunden inom byggbranschen utarbetat anvisningar om hur entreprenadavtal skall upprättas. Dessa avtal är inte till alla delar förpliktande och de tillämpas i regel enbart av de organiserade arbetsgivarna.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Myndighetsregister som förutsätts i lagstiftningen

Patent- och registerstyrelsen svarar för handelsregistret. Handelsregistret är ett offentligt, riksomfattande register över företagen. I ärenden som gäller handelsregistret fungerar magistraten och arbetskrafts- och näringscen-

tralerna som lokala myndigheter. Var och en har rätt att ta del av anteckningar i handelsregistret och därtill hörande handlingar som innehåller av registermyndigheten eller den lokala myndigheten.

Anteckningarna i handelsregistret har rättsverknningar. Därför är det viktigt att företag ser till att anteckningarna är uppdaterade. Många beslut som fattas i aktiebolag träder i kraft först när en anteckning om saken har gjorts i handelsregistret. Sådana beslut är bl.a. ändringar i bolagsordningen, räkenskapsperioden och aktiekapitalet.

Enligt handelsregisterlagen (129/1979) skall näringsidkaren innan näringsverksamhet inleds till registermyndigheten för antecknande i registret på en fastställd blankett för etableringsanmälan göra en grundanmälan som innehåller uppgifter om näringsidkaren och hans näringsverksamhet. Grundanmälan skall också göras om flyttning av hemort till Finland. Grundanmälan skall göras av bl.a. öppet bolag, kommanditbolag, aktiebolag, affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk (1185/2002) samt av en ideell förening och stiftelse samt en fysisk person som idkar näring, dvs. en enskild näringsidkare som för idkande av näring har ett fast driftsställe eller i sin tjänst minst en arbetstagare. Den som idkar gårdsbruk eller fiske är inte skyldig att göra grundanmälan. Dessutom skall grundanmälan göras av en utländsk sammanslutning och stiftelse som grundar en filial i Finland. En motsvarande skyldighet har också ett europabolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering och en utomlands registrerad intressegruppering som grundar ett driftställe i Finland. Grundanmälan får göras även av sådan näringsidkare, som enligt lagen inte är skyldig att göra anmälan. Denna rätt tillkommer dock inte rederibolag.

Till handelsregistret skall anmälas företags postadress. Därtill är det möjligt att anmäla besöksadress, telefon-, mobiltelefon- och faxnummer samt e-postadress och Internetadress. Personernas adress- eller namnändringar behöver inte anmälas till handelsregistret eftersom de uppdateras automatiskt genom befolkningsdatasystemet under förutsättning att personen har en finsk personbeteckning.

Över de fysiska personer som skall införas i handelsregistret antecknas som personuppgifter fullständigt namn, personbeteckning, adress och medborgarskap. Om en person inte har en finsk personbeteckning, antecknas hans födelsetid i registret. Beträffande utlänningar verifieras personuppgifterna närmare genom en särskild blankett för personuppgifter och en därtill fogad kopia av t.ex. passet. Om en näringsidkare som skall införas i registret är ett organ eller om en medlem av organet är en juridisk person, antecknas i registret den juridiska personens firma, registernummer och det register i vilket den juridiska personen har införts.

I en enskild näringsidkares grundanmälan skall nämnas näringsidkarens personuppgifter och firma, verksamhetens art, driftställets postadress och den kommun från vilken verksamheten leds.

I ett öppet bolags och ett kommanditbolags grundanmälan skall nämnas bolagets firma och den dag då bolagsavtalet har undertecknats, alla bolagsmäns personuppgifter, bolagsverksamhetens art, bolagets postadress och den kommun från vilken bolagets verksamhet leds. Dessutom skall nämnas vem eller vilka av bolagsmännen i ett öppet bolag och av de ansvariga bolagsmännen i ett kommanditbolag som tecknar bolagets firma samt verkställande direktören och dennes personuppgifter om bolaget har en verkställande direktör. Ett kommanditbolag skall också uppge värdet av de tysta bolagsmännens egendomsinsatser angivet i pengar.

I ett aktiebolags eller europabolags grundanmälan skall nämnas bolagets firma, verksamhetsområde, hemort och adress. Dessutom skall nämnas den dag då stiftelseurkunden undertecknats och den dag då bolagsordningen godkänts vid konstituerande stämma, aktiekapitalet, aktiernas antal, aktiernas nominella belopp eller bokföringsmässiga motvärde samt minimi- och maximikapitalet, om bestämmelser därom ingår i bolagsordningen, samt bolagets räkenskapsperiod. Också en bestämmelse i bolagsordningen, enligt vilken det i bolaget kan finnas aktier av olika slag, samt antalet dylika aktier enligt aktieslag, skall nämnas. I anmälan skall även nämnas personuppgifter om styrelsens ordförande och alla ledamöter och suppleanter

samt om bolaget har en verkställande direktör, en suppleant för verkställande direktören eller en disponent, vars och ens personuppgifter. Om bolaget har ett förvaltningsråd, skall dess ordförandes samt alla medlemmars och suppleanters personuppgifter anmälas. Också revisorns, den huvudansvariga revisorns och revisorssuppleantens personuppgifter skall anmälas. Dessutom skall anmälas bolagsordningens bestämmelse om tecknande av bolagets firma samt, om någon givits rätt att teckna firmen ensam eller tillsammans med någon annan, hans personuppgifter. Anmälningsskyldigheten gäller också bostadsaktiebolag.

För en enskild näringsidkare kostar grundanmälan 65 euro, för ett öppet bolag och ett kommanditbolag 155 euro och för andra 330 euro.

Den registrerade är skyldig att utan dröjsmål göra ändringsanmälan till handelsregistret. Anmälan skall också göras om det i registret inte finns anteckning om t.ex. den verkställande direktören och en sådan har valts. Ändringar i bolagsavtal och stadgar skall anmälas för registrering och till anmälan skall fogas en utredning över det beslut på vilket ändringen baserar sig. En enskild näringsidkare fyller i allmänhet i endast blanketten för ändringsanmälan och några bilagor behövs inte.

Aktiebolag skall till handelsregistret anmäla ändringar i följande uppgifter: hörande till värdeandelssystemet, företrädare, näringsställstånd, fusion, styrelse, styrelsens befogenheter, förvaltningsråd, disponent, disponentens ställföreträdare, fission, efterrapport, konkurs, hemort, optionsrätter, sänkning av aktiekapitalet, höjning av aktiekapitalet genom nyemission eller fondemission, antal aktier, aktiernas bokföringsmässiga motvärde, aktiernas nominella belopp, adress- och kontaktuppgifter, parallellfirma, likvidation och likvidator, likvidatorssuppleant, upphörande av uppdrag, räkenskapsperiod, revisorer samt huvudansvarig revisor och revisorssuppleant, firma, bransch, rätt att teckna firma, verkställande direktör, ställföreträdare för verkställande direktören, lån mot konvertibla skuldebrev, förfarande för inlösen av minoritetsaktier, minimi- och maximikapital, skiljedom, ändring av bolagsordning, ändring av bolags-

form, företagssanering. Det är frivilligt att anmälan en ny bifirma eller prokura. Ändringar i de registrerade uppgifterna måste emellertid anmälas. Beträffande ändrade adress- och kontaktuppgifter skall ändrad postadress anmälas.

En ändringsanmälan som gäller adress- och kontaktuppgifter är avgiftsfri. Övriga ändringsanmälningar kostar 57 euro och en ändring av bolagsordningen 330 euro.

Skyldigheten att anmäla och registrera företags bokslut i handelsregistret baserar sig huvudsakligen på bokföringslagen (1336/1997). Aktiebolag och andelslag är skyldiga att varje år till handelsregistret anmäla bokslutsuppgifterna och vid behov finansieringsanalysen och verksamhetsberättelsen. Övriga företag har anmälningsskyldighet främst när företagsverksamheten är storskalig. I bokföringslagen anges gränserna för öppna bolags och kommanditbolags skyldighet att anmäla bokslutsuppgifter. Gränserna fastställs utgående från omsättning, antal anställda och balansomslutning. Registreringen är avgiftsfri. Bostadsaktiebolag är inte skyldiga att anmäla sina bokslutsuppgifter. Om bokslutet inte anmäls för registrering, kan patent- och registerstyrelsen ge företaget en uppmaning att sända in bokslutshandlingarna. Om företaget inte följer uppmaningen kan den ansvariga personen i företaget vid vite åläggas att anmäla bokslutet. Patent- och registerstyrelsen har också möjlighet att förordna ett aktiebolag eller ett andelslag att träda i likvidation eller avregistrera det, om företaget trots uppmaningen inte har anmält sina bokslutshandlingar för registrering. Registrerade bokslut är offentliga och man kan få kopior av dem.

Styrelsen och verkställande direktören skall datera och underteckna bokslutet och verksamhetsberättelsen. Revisorn skall göra en anteckning angående revisionen i bokslutet samt konstatera huruvida bokslutet har gjorts upp i enlighet med god bokföringssed. Dessutom skall revisionsberättelsen och ett intyg av en styrelseledamot eller verkställande direktören om datum för fastställande av bokslutet anmälas samt bolagsstämmans beslut angående företags vinst eller förlust.

Medianen för behandlingen av de anmälningar som tillställts handelsregistret är 10

dagar och registreringen av ett bolag tar ungefär en vecka.

Enligt lagen om förskottsuppbörd (1118/1996) kan den som bedriver näringsverksamhet, jordbruk eller annan förvärvsverksamhet införas i förskottsuppbörsregistret på basis av begynnelseanmälan. Det förvaltningsmässiga syftet med förskottsuppbörsregistret är att främja uppbörden av förskottsskatten och den slutliga skatten vid rätt tidpunkt och till rätt belopp samt förbättra skattemyndigheternas tillgång till information och skattekontroll. Avsikten med införandet i registret är att skydda den som låter utföra arbetet eftersom betalaren, om mottagaren inte har införts i förskottsuppbörsregistret, skall verkställa förskottsinnehållning bl.a. på ersättning som i annan form än lön betalas för ett arbete, ett uppdrag eller en tjänst (ersättning för arbete).

Anmälan till förskottsuppbörsregistret sker genom etableringsanmälan. Den som söker sig till förskottsuppbörsregistret får ett företags- och organisationsnummer, *nedan FO-nummer*. Den som införts i registret får en registreringsanmälan som bevis för registreringen

I förskottsuppbörsregistret finns de grundläggande uppgifterna om företaget, såsom namn, firma, företagsform, hemort, huvudsakliga verksamhet och kontaktuppgifter. Ett företag kan avföras ur förskottsuppbörsregistret om det väsentligen försummar skattebetalningen, bokföringsskyldigheten, den deklarations- eller anteckningsskyldighet som gäller beskattningen eller någon annan skyldighet i fråga om beskattningen. Ett företag kan också avföras ur register på grundval av tidigare försummelser, om man utgående från dem kan anta att försummelserna i väsentlig grad fortsätter. Uppgiften om införande i och avförande ur förskottsuppbörsregistret är offentlig, men av den framgår inte grunden för avförandet.

Med stöd av lagen om förskottsuppbörd förs också det offentliga arbetsgivarregistret. I det införs arbetsgivare som regelbundet betalar löner. Som sådana har i praktiken betraktats företag med fler än en arbetstagare hela året eller fem tillfälliga arbetstagare. Arbetsgivaren skall månatligen anmäla betalningarna från föregående månad. Även om

det förekommer försummelser, avförs arbetsgivaren inte ur arbetsgivarregistret. Om företaget har stora skatterester kan det avföras ur registret, men grunden för avförandet framgår inte av registret. Övervakningen av tillfälliga arbetsgivare sker på årsnivå.

Dessutom skall den som bedriver mervärdesskattepliktig verksamhet till skatteförvaltningen med stöd av mervärdesskattelagen (1501/1993) göra en skriftlig anmälan om inledande av verksamheten för införande av företaget i registret över mervärdesskattskyldiga.

Uppgifter om indrivning av skatter är inte offentliga. Således är bl.a. uppgifter om ett företags skatteskuld i regel inte offentliga. Skattemyndigheten kan dock ge ett intyg över att kunden är införd i olika register och över att det i fråga om kunden inte under de senaste 12 månaderna före utfärdandet av intyget har konstaterats försummelser av skattedeklarationsskyldigheten och att kunden inte har obetalda skatter eller avgifter. I intyget finns dessutom uppgifter om hur länge anteckningen i förskottsuppbörsregistret gäller.

Ett intyg över skatteskulden ges enbart till den skattskyldiga själv eller med fullmakt till någon annan. Ett sådant arrangemang är också möjligt att den skattskyldiga har fortlöpande prenumeration hos skattemyndigheten som maskinellt varje månad sänder ett intyg över skatteskulden till kunden. Av ett intyg över skatteskulden framgår försummelser gällande skatter och arbetsgivaravgifter och i intyget nämns hörande till momsregistret och förskottsuppbörsregistret samt debiteringsuppgifterna, dvs. arbetsgivarprestationer och skatter som inte har förfallit till betalning. Som skatterest anges obetalda skatter. Dessutom ingår i intyget uppgifter om underrättens dom och ansvar för annans skatteskuld. I intygen kan förutom försummelser nämnas även skuldsanering eller företagssanering.

Företag och sammanslutningar som är införda i handelsregistret, registret över mervärdesskattskyldiga, förskottsuppbörsregistret eller arbetsgivarregistret skall i sina affärsbrev och blanketter ange sitt FO-nummer. När ett mervärdesskattepliktigt företag gör affärer med ett mervärdesskattepliktigt företag i en annan medlemstat i EU, skall före-

taget i fakturan förutom sitt FO-nummer ange även sitt momsnummer. (FO-nummer är Y-tunnus på finska och Business ID på engelska. Momsnummer är alv-numero på finska och VAT number på engelska). FO-numret skall anges i företags och samman slutningars fakturor, beställningar och offerter. Aktiebolag skall i sina brev och blanketter utöver FO-numret ange bolagets firma, hemort och adress samt, i förekommande fall, att aktiebolaget trätt i likvidation. I brev och blanketter som en utländsk näringsidkarens filial använder skall förutom FO-numret anges näringsidkarens firma, rättsliga form, namnet på det utländska registret och registreringsnumret, hemorten samt, i förekommande fall, att näringsidkaren har trätt i likvidation. När myndigheter är verksamma som mervärdesskattskyldiga använder de finska statens FO-nummer.

Enligt 48 § i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006) är ett i Finland registrerat företag som bedriver uthyrning av arbetskraft skyldigt att meddela arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå om att verksamheten inleds. Företag som är verksamma utomlands har samma anmälningsplikt från och med den 1 februari 2006.

Uppgifter ur myndighetsregister

Patent- och registerstyrelsen och skatteförvaltningen har ett gemensamt företags- och organisationsdatasystem, *nedan FODS*. FODS inbegriper handelsregistret, skatteförvaltningens register, förskottsuppbördsregistret, momsregistret och arbetsgivarregistret. Företagens adress- och kontaktuppgifter finns på Internet på en avgiftsfri datatjänst under adressen www.ytj.fi. Det är obligatoriskt för företagen att meddela postadressen — övriga uppgifter är frivilliga. Uppgifter eller ändringar i dem anmäls med en blankett och denna anmälan kan inte göras per telefon eller elektroniskt. Förutom på Internet kan handelsregisteruppgifter fås som en online-tjänst, på cd-romskiva, i form av samarbetspartners tjänster, i form av en för de europeiska handelsregistren gemensam EBR-tjänst, en informationstjänst angående bokslutsuppgifter, dokumentbeställning, urval ur före-

tagsuppgifterna samt telefonbetjäning.

Via handelsregistrets informationstjänst kan var och en beställa utdrag ur handelsregistret och intyg över uppgifter i registret. Ett handelsregisterutdrag kostar 10 euro, ett diarieintyg 5 euro och ett registreringsintyg 15 euro. En bolagsordning, ett bolagsavtal, stadgar och en föreningsordning kostar 10 euro. En bestyrkt utskrift av ett utdrag ur registret över företags- och organisationsnummer kostar 5 euro och ett ankomstintyg ur registret över företags- och organisationsnummer likaså 5 euro. För handlingar som levereras per post, fax eller e-post tas dessutom ut en expeditiionsavgift. Dessutom är det möjligt att få ett manuellt sammanställt historieutdrag som debiteras per timme. Uppgifter ur handelsregistret kan även fås på svenska och engelska.

Av bokslutshandlingar som har levererats till handelsregistret kan fås kopior. Bokslutsuppgifter kan fås avgiftsfritt från handelsregistrets PatRek-kundservice genom en självbetjäningsterminal, annars är dessa uppgifter avgiftsbelagda. Genom denna självbetjäningsterminal kan du bekanta dig med alla avgiftsfria elektroniska informationstjänster, dvs. handelsregistrets och föreningsregistrets databaser, databasen över företagens bokslutsuppgifter, anmälningar till handelsregistret inklusive bilagor, anmälningar till föreningsregistret inklusive bilagor och anmälningar till stiftelseregistret inklusive bilagor.

Ur handelsregistret kan man med hjälp av personbeteckningen som ett s.k. urval beställa information om i vilka företag en person är ansvarig person, t.ex. verkställande direktör, styrelseledamot, revisor, ansvarig bolagsman eller företrädare. Samtidigt fås även uppgifter om eventuellt näringsförbud. Priset på detta urval inklusive mervärdesskatten är 15,86 euro och leveranstiden en knapp vecka.

European Business Register (EBR) är en avgiftsbelagd datatjänst som är gemensam för handelsregistren i 14 europeiska länder (Belgien, Spanien, Irland, Italien, Österrike, Grekland, Lettland, Norge, Frankrike, Sverige, Tyskland, Finland, Danmark och Estland). Med hjälp av denna tjänst kan man få officiella och tillförlitliga registeruppgifter direkt ur det nationella handelsregistret i varje land. Målet under de närmaste åren är att

alla länder inom EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (*EES*) skall inkluderas i tjänsten. Mängden produkter och information som tillhandahålls varierar landsvis och företagsvis. Alla företag och länder tillhandahåller en rapport över företagens basuppgifter som innehåller de viktigaste uppgifterna om företaget, såsom företags firma, adress- och kontaktuppgifter, verksamhetsområde och nummer (registernummer) samt företags status, företagsform, datum för registrering, registerförare, aktiekapital och datum då företaget senast har lämnat in sina bokslutshandlingar. Uppgifterna kan fås även på svenska och engelska.

När ett företag har pensionsförsäkring, får företaget ett intyg från pensionsförsäkringsbolaget över att företaget inte fram till dagen för utfärdandet av intyget har försäkringspremier som har förfallit till betalning. Om företaget har obetalda avgifter ges inget intyg förutom om företaget angående de avgifter som förfallit till betalning har ingått en betalningsöverenskommelse som också ser ut att fungera i enlighet med överenskommelsen. Då utfärdar pensionsbolaget ett intyg över att företaget har avgifter som har förfallit till betalning och i fråga om vilka en betalningsöverenskommelse har ingåtts. Utan fullmakt ges intyget inte till någon annan än företaget självt.

Momsnumret som anger mervärdesskattskyldigheten är centralt för att den gemenskapsinterna handeln skall fungera samt med tanke på övervakningen av den. Mervärdesskattskyldiga näringsidkare som bedriver gemenskapsintern handel bildar sitt momsnummer själva. Detta VAT-nummer utgörs av landskoden FI och en sifferserie som består av FO-numret (företags- och organisationsnumret) utan bindestrecket mellan de två sista siffrorna. Om FO-numret är 0765432-1, är momsnumret FI07654321. Momsnumret används enbart i fakturor och övriga dokument som upprättas mellan köparen och säljaren och som gäller gemenskapsintern handel.

Ett företag kan på kommissionens webbsidor <http://europa.eu.int/vies> kontrollera huruvida en försäljares mervärdesskattenummer för gemenskapsintern handel är giltigt. På denna sida är det möjligt att kontrollera hu-

ruvida försäljaren är momspliktig endast om man känner till från vilken medlemsstat försäljaren kommer samt försäljarens mervärdesskattenummer. Mervärdesskattenumret för gemenskapsintern handel används vid försäljning av varor som skall transporteras från en medlemsstat till en annan och vid handel mellan skattskyldiga med vissa tjänster. Det föreligger inte någon skyldighet att använda detta nummer vid försäljning av tjänster gällande uthyrning av arbetskraft. Om försäljaren också bedriver gemenskapsintern handel med varor är det möjligt att hitta numret den här vägen eftersom man i vissa medlemsstater använder samma nummer både i gemenskapsintern handel och i övrig handel. Ett företag som bara bedriver uthyrning av arbetskraft har i registreringsstaten införts endast i det normala registret över mervärdesskattskyldiga och därmed kan numret inte med säkerhet kontrolleras genom nämnda länk. För att kontrollera försäljarens skattskyldighet måste man ta kontakt med skattemyndigheterna i medlemsstaten i fråga. Möjligheterna att få information ur registret varierar i de olika medlemsstaterna.

Även privata företag fungerar som tillhandahållare av tjänster. Marknaden är visserligen rätt koncentrerad.

Exempelvis ePortti är en Internettjänst som samlar information och dokument som produceras av över 20 myndigheter och företag. Tjänsten ger tillgång till tillförlitlig och aktuell information om företag, personer, fastigheter, statistik och lagstiftning. Avgiftsbelagda ePortti är planerad för företag och den offentliga förvaltningen. För kundbetjäningen, försäljningen och marknadsföringen svarar Kauppalehti och för tekniken svarar TietoEnator. Via ePortti får man tillgång till anteckningar i handels- och föreningsregistren, information om ansvariga personer, namntecknare, företags och föreningars historia, kreditupplysningar angående företag, riskklassificeringar och betalningsstörningar, konkurser och företagssaneringar samt personers företagsbindningar. Via Internettjänsten ePortti får man förutom anteckningar i handelsregistret även tillgång till bolagsordningar och aktuella anmälningar. Uppgifterna fås i realtid direkt ur patent- och registerstyrelsens databas och företagens bokslut och delårsrap-

porter består av det material som företaget har sänt till handelsregistret.

Suomen Asiakastieto Oy är ett företags- och kreditupplysningsbolag som ägs av det finländska näringslivet. Asiakastieto samarbetar med ledande utländska kreditupplysningsbolag. Bolagets affärsverksamhet baserar sig huvudsakligen på behandling av person- och företagsuppgifter. Respekten för datasekretessen utgör en väsentlig del av affärsverksamheten. Lagstiftningen och samhället ställer i genomsnitt högre krav på denna verksamhet än på andra verksamheter.

Bolaget inhämtar uppgifter från tillförlitliga källor, såsom myndigheter, t.ex. handelsregistret och andra offentliga register samt tillförlitliga samarbetspartner. Registreringen av uppgifter baserar sig på lagen eller på avtal som ingåtts med dem som förmedlar uppgifterna. Uppgiftslämnare är bl.a. häradsämbetena, rättsregistercentralen (information om konkurser och företagssaneringar samt näringsförbud), tingsrätter, skatteverket (obetalad mervärdesskatt och övriga obetalda skatter) samt finans- och kreditkortsbolagen (konsumtionskreditstörningar). Information fås också direkt från företagen.

Personkreditupplysningar är kreditupplysningar om enskilda fysiska personer och bestämmelser om behandlingen av dessa och deras användningsändamål finns i lagen. Personkreditupplysningar utgörs till största delen av kreditupplysningar som fastställts av myndigheter. Dessa upplysningar förmedlas enbart på basis av ett kundavtal med stöd av vilket dataanvändaren får en personlig användaridentifikation. Med denna identifikation kan användaren göra förfrågningar om personkreditupplysningar. I samband med varje förfrågning registrerar Asiakastieto Oy det användningsändamål för personkreditupplysningarna som uppgivits av kunden.

Via Asiakastieto Oy fås information om företagspersoners personuppgifter. En företagsperson är en person som är eller har varit verksam inom näringslivet och vars uppgifter kan ha betydelse för bedömning av ett företag, en sammanslutning eller en stiftelse. Företagspersoner är personer som hör till ett företags administration eller största ägare. Personuppgifter om företagspersoner kan behandlas i större utsträckning än personkredit-

upplysningar. I fråga om företagspersoner har Asiakastieto Oy i enlighet med personuppgiftslagen utarbetat uppförandekodexar som har godkänts av näringslivets organisationer och företagarnas representanter. Dessa kodexar handleder de registeransvariga som bedriver kreditupplysningsverksamhet samt dem som använder uppgifterna i att behandla personuppgifterna i enlighet med lagen och enligt god registersed. En registrerad person kan vid behov avgiftsfritt kontrollera sina uppgifter en gång per år och registrerade företag i regel mot betalning. Personer och företag får alltid ett meddelande om sin första betalningsanmärkning.

Suomen Asiakastieto Oy är med i internationell verksamhet och har förbundit sig att följa stadgandena om god databehandlingssed av de internationella organisationerna för kreditupplysningsbyråer, FEBIS (Federation of Business Information Services) och AC-CIS (Association of Consumer Credit Information Suppliers). Suomen Asiakastieto Oy anlitar ett internationellt samarbetsnät och garanterar på detta sätt att de uppgifter som företaget producerar och som förmedlas av de utländska samarbetspartnerna behandlas lagenligt även i internationella sammanhang. Via nätverket kan man angående utländska företag beställa bl.a. utdrag ur handelsregister, uppgifter om omsättningen samt personuppgifter. Priset på samt leveranstiden för en rapport om en utländsk aktör beror på mållandet. Grunduppgifterna om ett utländskt företag och uppgifterna om de ansvariga personerna kostar ca 40 euro. Rapporten levereras i allmänhet på engelska.

Från Asiakastieto Oy:s tjänst Open Business Information kan man omedelbart utan något separat kundavtal köpa och beställa företagsinformation och ekonomisk information om både finländska och utländska företag. På det sättet kan man beställa t.ex. en grundrapport om ett företag. Grundrapporten innehåller företagets grunduppgifter, omsättningsklass, antal anställda, uppgifter om hörande till forskottsuppbördsregistret, registret över mervärdesskattskyldiga och arbetsgivarregistret samt uppgifter om eventuella betalningsanmärkningar och historiska uppgifter. Rapporten kostar 3,37 euro och den fås per e-post genast när den har betalats.

Via Online-tjänsten får Asiakastieto Oy:s avtalskunder mera specificerade uppgifter än grunduppgifterna om företagens ansvariga personer och en viss persons ansvar i och bindningar till olika företag. Avtalskundernas anslutningsavgift är 30 euro och årsavgiften 60 euro. T.ex. en förfrågan om ansvariga personer eller ansvariga personers anknytning till andra företag kostar ca en euro via Online-tjänsten, precis som information om företags betalningsanmärkningar, betalningssätt, aktieägare, företagsinteckningar och koncernföretag. En resultaträkning och ett sammandrag, en balansräkning och ett sammandrag samt nyckeltal och en branschjämförelse kostar ca två euro.

Dun & Bradstreet Finland Oy (D & B) är dotterbolag i Finland till världens ledande bolag då det gäller tillhandahållande av kreditupplysningar om företag. Bolaget tillhandahåller bl.a. kreditupplysningar om alla företag som är verksamma i Finland, men bolagets register över kreditupplysningar om företag och grunderna för klassificeringen av kreditupplysningarna avviker från exempelvis det system som Suomen Asiakastieto Oy använder sig av. Via B & D kan man också beställa kreditupplysningsrapporter på finska över bolag som är verksamma utomlands så gott som från alla länder.

Byggandets Kvalitet BYKVA rf är ett samarbetsorgan som samlar parterna särskilt inom byggnadsbranschen och den har grundats av de centrala arbetsmarknadsorganisationerna inom byggnadsindustrin. BYKVA rf upprätthåller också en avgiftsfri och uppdaterad databank vars uppgifter samlas från offentliga register. Föreningens medlemmar ger en fullmakt så att också icke-offentliga uppgifter om företaget kan införas i registret. Där kan beställaren kontrollera byggfirmornas registreringsuppgifter och dessutom bl.a. skötseln av företagets skatte- och arbetspensionsbetalningar.

Arbetsmarknadsorganisationernas avtal om anlitande av hyrd arbetskraft och underleverantörsavtal

I det allmänna avtalet mellan Finlands Näringsliv EK och Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC finns bestämmelser om

anlitande av utomstående arbetskraft. I avtalet konstateras att anlitandet av utomstående arbetskraft i företagen sker i två olika former. Å ena sidan baserar sig anlitandet av utomstående arbetskraft på två självständiga företagens handels-, anskaffnings-, entreprenad-, uthyrnings-, uppdrags-, arbets- osv. avtal, varvid arbetet utförs av en utomstående företagare utan att den andra avtalsparten har någonting med arbetets utförande att göra. I praktiken kallas verksamhet som grundar sig på ett sådant avtal i allmänhet för underleverans eller underentreprenad. Å andra sidan grundar sig anlitande av utomstående arbetskraft på s.k. arbetskraftshyrning, varvid de arbetstagare (hyresmän), som hyrts ut av företag som skaffar arbetskraft, utför arbete för en annan arbetsgivare under dennes ledning och uppsikt. I det allmänna avtalet kallas förstnämnda situationer för underleverans och sistnämnda situationer för anlitande av hyrd arbetskraft. I avtalet är definitionen på underleverans rätt bred och oavgränsad.

Enligt det allmänna avtalet upptas i de avtal som gäller underleverans eller anlitande av hyrd arbetskraft ett villkor, där underleverantörer eller företag som hyr ut arbetskraft för binder sig att iakttä det allmänna kollektivavtalet inom sin bransch ävensom arbets- och sociallagstiftningen. Om företagets arbetskraft med anledning av underleverans undantagsvis måste reduceras, bör företaget försöka placera ifrågavarande arbetstagare i andra uppgifter inom företaget och ifall detta inte är möjligt uppmana underleverantören att, om denna behöver arbetskraft, ta de friställda arbetstagare som lämpar sig för underleveransarbetet i arbete med oförändrade löneförmåner. Ett arbetsavtal får inte utformas som om det vore fråga om ett ackordsavtal mellan självständiga företagare, då det i själva verket är fråga om ett arbetsavtal.

Enligt det allmänna avtalet bör företagen begränsa sin användning av hyrd arbetskraft endast till utjämning av arbetstoppar eller till uppgifter som annars är tids- eller kvalitetsmässigt begränsade och som på grund av brådska, begränsad tid, yrkesskicklighetskrav, specialredskap eller av andra orsaker inte kan utföras av företagets egna arbetstagare. Som osund hyrning av arbetskraft måste sådan verksamhet betraktas, där lånemän

vid företag som anskaffat annan arbetskraft en längre tid arbetar vid företaget sida vid sida med företagets ordinarie arbetstagare och under samma arbetsledning. Företag som anlitar hyrd arbetskraft bör på anmodan för huvudförtroendemannen klargöra frågor i anslutning till dylika arbetstagares arbete.

Utöver ovan nämnda allmänna avtal används inom byggnadsbranschen också allmänna avtalsvillkor för byggnadsentreprenader och avtalsmässiga rekommendationer angående de tillvägagångssätt som enligt rekommendationerna skall iakttas vid ingåendet av underleverantörsavtal och avtal gällande hyrd arbetskraft. I de allmänna avtalsvillkoren för byggnadsentreprenader (YSE 1998) har fastställts termer som används vid byggande. Ett byggnadsarbete (byggnadsåtagande) är det arbete inklusive anskaffningar som utförs av en entreprenör i syfte att utföra det avtalade arbetet. En byggherre är en fysisk eller juridisk person i vars räkning byggarbetet utförs och som i sista hand tar emot arbetsprestationen. Beställaren är entreprenörens avtalspartner som har beställt entreprenadavtalet. Som beställare kan en byggherre eller en entreprenör fungera. Huvudentreprenören är en entreprenör som står i avtalsförhållande till byggherren och som i handelsdokument anges som huvudentreprenör och på vilken skyldigheten att leda arbetsplatsen ankommer i den omfattning som anges i avtalet. En underentreprenör är en annan entreprenör som utför arbete på beställning av entreprenören.

I vissa kollektivavtal som ingåtts mellan arbetsgivarförbund och fackförbund finns också bestämmelser om anlitande av utomstående arbetskraft.

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i EU

I vissa EU-länder och EES-länder har man strävat efter att utveckla olika system för att bekämpa den ekonomiska gråzonen. Av EU:s medlemsstater tillämpar Tyskland, Österrike, Spanien, Holland och Portugal s.k. beställaransvar. Systemen i de olika länderna skiljer sig dock från varandra. Beställaransvaret innebär i allmänhet att den som beställer arbetet eller huvudentreprenören tillsammans

med underentreprenören eller den hyrda arbetstagarens arbetsgivare ansvarar för de sistnämndas lagstadgade arbetsgivarförpliktelser, såsom betalningen av skatter och socialskyddsavgifter. I vissa länder, såsom i Tyskland, Spanien, Italien och Holland, är det möjligt för arbetstagaren att framföra yrkandet direkt hos huvudentreprenören. I Österrike har huvudentreprenören sekundärt ansvar för gottgörelse, och därför skall arbetstagaren först yrka på gottgörelse hos den egentliga arbetsgivaren. Spanien och Portugal har särskilda bestämmelser om uthyrningsarbete och det gemensamma ansvaret i anslutning därtill för den egentliga arbetsgivaren och användarföretaget.

Nederländerna

I Nederländerna har ett s.k. kedjeansvar gällt sedan år 1982. Kedjeansvaret innebär ett solidariskt ansvar för de företags skyldigheter, som befinner sig längre ned i kedjan, att för berörda instanser redovisa arbetstagarnas skatter och socialskyddsavgifter. Kedjeansvaret tillämpas på allt arbete som gäller ett konkret material och vilket innebär att arbetet resulterar i en konkret produkt och inte exempelvis en intellektuell produkt. Förutom inom byggbranschen tillämpas kedjeansvaret också inom andra industrier såsom metall- och textilindustrin. Förutom underentreprenörer omfattar ansvaret också underleverantörer. Kedjeansvaret kompletteras av det faktum att ett företag som anlitar hyrd arbetskraft tillsammans med det företag som förmedlar hyrd arbetskraft ansvarar solidariskt för betalningen av skatter och socialskyddsavgifter för denna arbetskraft.

Kedjeansvar tillämpas även på företagare som är verksamma enligt begreppet "Eigenbouwer". Dessa utför utan uppdrag eller anställningsförhållande för företaget sådant arbete som omfattas av ansvaret inom ramarna för den normala verksamheten i företaget. Detta begrepp inbegriper också entreprenörer som självständigt ansvarar för en viss del av produktionen eller tillverkningen, t.ex. packningen av produkterna. Kedjeansvar tillämpas också vid externalisering av en del av en arbetsprestation eller en arbetsprestation i sin helhet samt på sådana försäljare som utöver

försäljningen planerar den produkt som tillverkas på beställning, såsom fönster till en byggnadsentreprenad. Ansvariet omfattar dock inte försäljare som endast säljer färdiga produkter.

Det beställande företaget kan befrias från kedjeansvaret genom att använda ett frivilligt spärkonto som underentreprenören kan öppna på banken. Av betalningen för entreprenaden överförs till spärkkontot ett belopp som motsvarar arbetsgivarens prestationer gällande de skatter och socialskyddsavgifter som betalas av arbetstagarnas löner och som hänförs sig till underentreprenörens entreprenad. Dessa pengar kan användas endast för att betala nämnda prestationer eller för att överföra dem till ett spärkonto som öppnats av underentreprenörens egen underentreprenör i samband med betalningen av entrepranden. Systemet inkluderar vissa undantag som minskar ansvaret. En entreprenör kan bl.a. bli befriad från ansvaret om underentreprenörens insolvens beror på en plötslig lågkonjunktur.

I Nederländerna finns ca 45 000 registrerade spärkonton, till vilka årligen överförs ca 210 000 betalningar. Inom skatteförvaltningen har behandlingen av dessa avgifter samlats till en enhet som omfattar 40–45 personer. Behandlingen av avgifterna fördröjs till följd av att det är olika myndigheter som svarar för skatter och socialskyddsavgifter. Enligt uppgifter från Nederländernas finansministerium tog ibruktageandet av systemet 5–6 år, delvis på grund av de stora byggfirmornas motstånd. För närvarande fungerar systemet väl; de företag som verkade inom den ekonomiska gråzonen har till stor del försvunnit och de problem som har att göra med grå arbetskraft är under bättre kontroll.

Tyskland

I Tyskland trädde i vid ingången av 2002 i kraft en lag som syftar till att förebygga olaglig verksamhet inom byggbranschen. Alla företag och offentlig-rättsliga samfund som bedriver byggverksamhet i Tyskland — såväl tyska som utländska — är skyldiga att av prestationer som hänförs sig till byggande och som betalats till ett annat företag ta ut en skatteinnehållning som uppgår till 15 procent om de prestationer som betalats till samma

mottagare överskrider 5 000 euro per år. Betalaren kan inte t.ex. i fråga om utländska företag hänvisa till att företagen eventuellt inte beskattas i Tyskland eller till att någon skada inte har uppkommit.

Man låter bli att innehålla skatten endast om mottagaren lägger fram ett intyg i fråga om vilket förutsättningarna för erhållandet ungefär motsvarar registrering i det finska förskottsuppbördsregistret. Den betalare som är förpliktad av prestationen ansvarar för skatter som inte har uppburits eller som har betalats till för litet belopp upp till en summa som motsvarar 15 procent av hela den betalda prestationen.

Från och med år 1999 har en lag gällt som innehåller skuldansvar för beställare som fungerar som professionella entreprenadgivare. Ansvariet är ett propriansvar och är begränsat till maximibeloppet av löner och semesterförmåner samt andra förmåner som finansieras i samband med dessa. Ansvariet sträcker sig nedåt genom underentreprenadkedjan, dvs. den som befinner sig högre upp i kedjan svarar även för fordringar som inte betalats av sådana underentreprenörer som de egna underentreprenörerna anlitat. Detta ansvar förefaller inte gälla skatter eller andra arbetsgivarprestationer.

Europeiska gemenskapernas domstol meddelade i oktober 2004 sin dom i målet C-60/03 Wolff & Müller. I målet var det fråga om en tysk byggfirmas (Wolff & Müller) skyldighet att i egenskap av uppdragsgivare gå i god för den obetalda lönen för en utstationerad arbetstagare som varit anställd hos den portugisiska underentreprenören. En person som har varit utstationerad arbetstagare i Tyskland yrkar i tysk domstol att hans arbetsgivare och Wolff & Müller solidariskt skall förpliktas att i enlighet med tysk lag betala den obetalda delen av hans lön. I domen (45 punkten) konstateras att i ett mål såsom detta utgör artikel 5 i direktiv 96/71 (Europaparlamentets och rådets direktiv om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster), tolkad mot bakgrund av artikel 49 EG, inte hinder mot nationella bestämmelser enligt vilka ett byggföretag, som uppdragit åt ett annat företag att tillhandahålla byggtjänster, på samma sätt som en borgensman svarar för en skuld utan

att skulden först behöver indrivas hos huvudgäldenären, är skyldigt att betala en arbetstagares minimilön eller en avgift till av kollektivavtalsparterna gemensamt upprättade organisationer, när minimilönen består av det belopp som efter avdrag för skatt och socialskyddsavgifter och sysselsättningsfrämjande åtgärder eller motsvarande användningsområden för social säkerhet skall betalas ut till arbetstagaren (nettolön), när skyddet för arbetstagarens lön inte är den primära målsättningen, eller när ett sådant skydd endast är den sekundära målsättningen med bestämmelsen.

Storbritannien

I Storbritannien är företag som är verk samma inom byggbranschen skyldiga att göra skatteavdrag på betalningar till underentreprenörer. År 2000 uppgick avdraget till 18 procent av betalningen efter avdrag för moms, "utbildningsskatt" och materialkostnader. Beställaren är skyldig att så långt det är möjligt kontrollera att underentreprenören inte överskattar materialkostnaderna.

Systemet tillämpas på alla företag inom byggbranschen; både entreprenörer och underentreprenörer. Som entreprenörer räknas alla byggherrar inklusive enmansföretag, lokala myndigheter och ämbetsverk. Skatteavdrag skall även göras för personaluthyrningsföretag som tillhandahåller arbetskraft för byggnadsarbete. Skatteavdrag görs dock inte för byggnadsarbete i hushållen.

Företag som omfattas av lagen får antingen ett registreringsbevis eller ett skatteintyg av skattemyndigheten. För att få skatteintyget förutsätts att företaget uppfyller de villkor som gäller omsättningen, affärsverksamheten och betalningen av skatter och avgifter. Den som har ett sådant intyg har rätt att av beställaren få betalning för prestationen i brutto utan skatteavdrag. I praktiken har endast ett fåtal underentreprenörer ett sådant skatteintyg. Om entreprenören har endast ett registreringsbevis skall beställaren göra skatteavdraget.

Den som underlåter att göra skatteavdrag kan åläggas ansvar för det belopp som inte har betalats. En huvudentreprenör som inte har kontrollerat ovan nämnda skatteintyg och

registreringsbevis före utbetalning eller underlåter att lämna uppgifter angående skatteavdraget till skattemyndigheterna kan få sitt skatteintyg indraget eller påföras straffavgifter. Beställaren är skyldig att göra anteckningar om de uppvisade dokumenten (registreringsbevis eller skatteintyg) och skattemyndigheten rekommenderar kopiering. Avgifter som avdragits till för högt belopp återbetalas till underentreprenören med iakttagande av ett visst förfarande genom att utredningar över avgifter och ålägganden uppvisas.

Sverige

Den svenska regeringen gav i oktober 2001 riksskatteverket i uppdrag att utreda möjligheterna att hejda den svarta ekonomi som frodas inom byggbranschen. I en rapport som färdigställdes i februari 2002 (RSV rapport 2002:06) föreslog riksskatteverket att det i Sverige skall införas ett system som motsvarar Nederländernas system med spärrkonto. Tills vidare har ibruktagandet av systemet inte lett till lagstiftningsåtgärder.

Norge

Näringslivet och den offentliga sektorn i Norge behöver utländska entreprenörer och arbetstagare. Skattemyndigheterna behöver dock få information om vem som har inkomster av verksamhet eller arbete som bedrivs i Norge eller på den norska kontinentalsockeln. Behovet av information har kunnat tryggas i tillräcklig mån genom att den som anställer utländsk arbetskraft ger information om både ingångna entreprenadavtal och utländska arbetstagare. I praktiken är behovet av information störst i fråga om aktörer som endast tillfälligt är verksamma inom det norska skatteområdet. I synnerhet med tanke på övervakningen av den utländska arbetskraften har det för alla näringsidkare och offentliga samfund föreskrivits en utvidgad skyldighet att lämna uppgifter. Denna skyldighet att lämna uppgifter gäller bygg- och installationsarbeten samt alla arbeten som utförs på kontinentalsockeln. Skyldigheten att lämna uppgifter binder också utländska uppdragsgivare oberoende av skatteavtal eller av

huruvida dessa är skattskyldiga i Norge. Skyldigheten att lämna uppgifter är oberoende av hur länge underentreprenaden eller uppdraget tar. Skyldigheten att lämna uppgifter tillämpas inte på entreprenörer som levererar varor till Norge men som inte utför arbete i Norge.

Företag som anlitar underentreprenörer är ansvariga för att skyldigheten att lämna uppgifter uppfylls längre ner i kedjan. Uppdragsgivaren är skyldig att på eget initiativ lämna uppgifterna. Uppgifter skall lämnas angående alla utländska entreprenörer och löntagare samt om norska löntagare som arbetar för ett utländskt företag. Uppgifter skall lämnas bl.a. om uppdragsgivarens och den utländska entreprenörens officiella namn, företagsnummer, adress i Norge och utomlands, avtalssumma och avtalstyp, antal arbetstagare på arbetsplatsen samt den kommun eller det fartyg där arbetet utförs. Dessutom skall uppges det datum då uppdraget började och när det beräknas vara slutfört. Entreprenören skall lämna uppgifter till skatteförvaltningen både om egna utländska arbetstagare och om underentreprenörernas arbetstagare, arbetsplats och längden på anställningsförhållandet samt arbetsgivaruppgifterna. Uppgifterna skall lämnas till skatteförvaltningen senast 14 dagar efter det att uppdraget påbörjats. För underlåtelse av upplysningsplikten kan skatteförvaltningen förelägga vite och för sena eller uteblivna upplysningar en förseningsavgift som uppgår till högst 75 000 kronor. Vid underlåtelse av upplysningsplikten kan den som inte har uppfyllt sin upplysningsplikt göras ansvarig för den skattskyldiges eller dennes arbetsgivares obetalda skatter.

2.3. Bedömning av nuläget

Den ekonomiska gråzonen är rätt så utbredd i Finland. Grå ekonomi förekommer åtminstone inom alla de branscher där omställningen på arbetskraft är stor och som är arbetskraftsintensiva. Den har etablerat sig i synnerhet inom bygg- och restaurangbranschen, men håller på att utbreda sig också till andra branscher, såsom transport- och städbranschen. Ofta är det samhället och de medel som står till samhällets förfogande som

faller offer för den grå ekonomin. Indirekta offer är medborgarna och de företag som följer lagarna. Även utvidgningen av EU har eventuellt utökat den grå ekonomin, eftersom de som sysslar med grå ekonomi är ute efter att utnyttja de nya medlemsstaterna som sina stödområden.

Vid valet av metoder för bekämpning av den grå ekonomin blir man tvungen att hitta balansen mellan statsmaktens och näringslivets ansvar och skyldigheter. Även om statsmakten bär det huvudsakliga ansvaret, kan näringslivet inte indirekt dra nytta av den grå ekonomin utan något som helts eget ansvar. Det är dock inte motiverat att uppställa orimliga förpliktelser för hederliga företagare och företag i syfte att bekämpa den ekonomiska gråzonen.

Inom sådan näringsverksamhet där det förekommer mycket underentreprenader bedrivs grå ekonomi på så sätt att de som befinner sig högre upp i kedjan drar nytta av lägre entreprenadpriser som beror på försummelser av betalningen av skatter och socialskyddsavgifter; men dessa företag blir inte ansvariga för underentreprenörernas försummelser. Frestelsen att anlita företag som är verksamma inom den grå ekonomin ökar eftersom risken att bli fast för anlitaandet av sådana företag är liten beträffande försummelser av skatter och avgifter. Därför är det inte orimligt att av beställare och huvudentreprenörer förutsätta en viss grad av kontroll över avtalsparterna. Inom byggbranschen har det redan vidtagits frivilliga arrangemang i syfte att minska den grå ekonomin.

I syfte att stabilisera konkurrensen och säkerställa betalningen av skatter och de arbetsgivaravgifter som baserar sig på lagar är det nödvändigt att också mera allmänt utveckla förfarandena. En metod är att för beställaren föreskriva skyldighet att i olika register kontrollera bakgrundsfakta om underentreprenörer och uthyrningsföretag.

Det finns flera myndighetsregister angående finska företag. Största delen av uppgifterna i dessa register är offentliga och ur registren kan man också få uppgifterna relativt lätt och till största delen avgiftsfritt. I synnerhet med hjälp av Internet har alla avgiftsfria tillgång till de grundläggande uppgifterna om företag. Således är det lätt att kontrollera hu-

ruvida ett företag existerar eller inte. Ju mer detaljerad information man vill ha, desto mer arbete och kostnader kräver inhämtandet av uppgifterna. Sådan information är t.ex. företagens bokslut, som också är offentliga. Å andra sidan är beskattningsuppgifterna om företag inte offentliga; inte heller uppgifter om obetalda pensionsavgifter som förfallit till betalning.

Även om utländska företag kan man få tillförlitlig och offentlig information antingen från finländska tjänsteproducenter eller ur internationella register eller med hjälp av Internet. Med stöd av EU:s lagstiftning är t.ex. alla företag inom EU skyldiga att registrera sig och i alla medlemsstater finns också register som hänför sig till uppbörden av mervärdesskatter.

I Finland finns emellertid inte någon tillförlitlig statistik över antalet utstationerade arbetstagare i vårt land. Från ovan nämnda register kan man dock få information om flera länders företag som utstationerar hyrda arbetstagare i Finland. Registren omfattar dock inte alla länder. Vid finansministeriet utreds som bäst hur de företag som utstationerar arbetstagare i Finland kunde införas i det finska förskottsuppbördsregistret.

Om beställaren försummar sin utredningsskyldighet, behövs utöver avtalsarrangemangen även ett lagstadgat påföljdssystem.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Det centrala syftet med propositionen är att bekämpa den ekonomiska gråzonen och trygga en jämlik konkurrenssituation mellan företagen när det är fråga om underleverantörstjänster och anlitande av hyrd arbetskraft. Därför skall den som beställer arbetet vara skyldig att ta reda på huruvida avtalsparten har beredskap att sköta sina lagstadgade förpliktelser. På så sätt kan man även förebygga sådana skadeverkningar som beror på osund konkurrens och säkerställa att arbetsgivarna i underentreprenörs- och personaluthyrningsföretagen iakttar sina skyldigheter som arbetsgivare. Målen anknyter således även starkt till realiseringen av minimivillkoren

beträffande underleverantörernas och de uthyrda arbetstagarnas anställningsförhållande.

Projektet ingår också i statsrådets principbeslut för minskande av ekonomisk brottslighet och grå ekonomi åren 2006—2009. Verkställandet av principbeslutet förutsätter att detta lagstiftningsprojekt genomförs under 2006.

3.2. Alternativa realiseringsätt

Genom inbördes avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna och de olika branscherna kan man utveckla beställarens utredningsskyldighet. Så har man också gjort i synnerhet inom byggbranschen. Eftersom det är fråga om avtal mellan två näringsidkare kan avtalsbestämmelserna inte utvidgas så att de skulle gälla andra än de parter som förbundit sig till avtalen.

Målet att beställarens utredningsskyldighet och påföljderna skall gälla alla beställare i samma situation, kan inte nås annat än genom att föreskriva om saken i lag. Lagens syfte kan fortfarande stödas genom inbördes avtal, eftersom lagens bestämmelser anger miniminivån för beställarens utredningsskyldighet.

3.3. De viktigaste förslagen

Om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft stiftas en separat lag. Syftet med lagen är att främja jämlik konkurrens mellan företagen och iakttagandet av arbetsvillkoren samt att för företagen skapa förutsättningar att säkerställa att de företag med vilka de ingår avtal om uthyrningsarbete eller underleverantörsavtal för egen del i egenskap av avtalsparter och arbetsgivare fullgör sina lagstadgade förpliktelser. Lagen gäller endast arbete som utförs i Finland.

Lagen tillämpas om det arbete som utförs av de hyrda arbetstagarna sammanlagt tar över 10 arbetsdagar eller om värdet av vederlaget för underleverantörsavtalet överstiger 7 500 euro, vilket belopp utgör det totala avtalsvärdet utan att andelen arbete specificerats särskilt.

Beställarens utredningsskyldighet inbegriper utredning av huruvida företaget finns i

förskottsuppbördsregistret, arbetsgivarregistret och registret över mervärdesskattskyldiga. Utredningsskyldigheten omfattar också utdrag ur handelsregistret, intyg över betalning av skatter eller intyg över skatteskulden, eller utredning om att en betalningsplan för skatteskulden har gjorts upp. Dessutom omfattar utredningsskyldigheten intyg över pensionsförsäkring samt betalning av pensionsförsäkringspremier eller utredning om att en betalningsöverenskommelse angående pensionsavgifter som förfallit till betalning har ingåtts samt utredning om vilket kollektivavtal som skall tillämpas på arbetet eller om de centrala arbetsvillkoren. Motsvarande uppgifter måste inhämtas även angående utländska företag så att utredningsskyldigheten med beaktande av utländsk lagstiftning är lika omfattande som i fråga om företag som är verksamma i Finland.

Beställarens avtalspart är skyldig att lämna uppgifterna till beställaren och beställaren skall begära dem av sin avtalspart. Beställaren har också rätt att godkänna utredningar av andra än myndigheter om utredningen har gjorts av någon annan bedömare eller registerförare som allmänt anses vara tillförlitlig. Uppgifterna får inte vara äldre än tre månader.

Beställaren behöver dock inte begära uppgifter om denne kan lita på att avtalsparten fullgör sina lagstadgade skyldigheter. Målet är att undvika onödiga utredningar. Sådana avtalsparter är bl.a. staten, kommuner och församlingar. Jämförbara med dessa är även publika aktiebolag, statliga affärsverk, bolag som helt ägs av en kommun samt motsvarande utländska företag. Om avtalspartens verksamhet eller beställarens och avtalspartens inbördes avtalsverksamhet uppenbart är etablerad behöver beställaren inte heller begära uppgifter.

Brott mot utredningsskyldigheten leder till en särskild försummelseavgift för beställaren. Beslut om avgiften fattas av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå som utövar tillsyn över lagen. Avgiften är minst 1 500 euro och högst 15 000 euro, och beloppet beror på hur allvarligt brottet mot utredningsskyldigheten är. I särskilda fall kan man helt låta bli att påföra en avgift. En försummelseavgift påförs om beställaren har för-

summat sin utredningsskyldighet. En försummelseavgift kan likaså påföras om beställaren har ingått avtal med en näringsidkare som meddelats näringsförbud eller med ett företag vars bolagsman, styrelseledamot, verkställande direktör eller annan person i därmed jämförbar ställning har meddelats näringsförbud eller om beställaren har ingått avtal trots att beställaren måste ha insett att den andra avtalsparten inte har för avsikt att fullgöra sina förpliktelser. Det sistnämnda är tillämpligt främst i sådana situationer då beställaren visar prov på klar likgiltighet inför det faktum att avtalsparten försummar t.ex. sina arbetsgivarförpliktelser.

På begäran skall beställaren också underätta förtroendemannen och arbetarskyddsfullmäktigen om avtal som gäller anlitande av utomstående arbetskraft. Då skall beställaren klarlägga arbetskraftens volym, företagets namn, arbetsobjektet, arbetsuppgifterna, avtalstiden samt det tillämpliga kollektivavtalet eller de centrala arbetsvillkoren.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Det är svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av propositionen i form av ett eurobelopp, eftersom man inte kan fastställa dess betydelse i fråga om avvärjandet av den ekonomiska gråzonen och fullgörandet av arbetsgivarförpliktelserna.

De ekonomiska konsekvenserna syns främst däri att när lagens praxis etablerats registrerar sig de företag som sysslar med underleverantörstjänster och förmedling av hyrd arbetskraft i högre grad i registren och ser till att registren är uppdaterade. Detta åter underlättar bl.a. skattemyndigheternas egen tillsynsverksamhet. Även om propositionen inte har några effekter på den ekonomiska brottslighetens hårda kärna har den förebyggande effekt uttryckligen i fråga om företag som är verksamma i gränsskiktet mellan grå ekonomi och laglig verksamhet, eftersom den rensar ut sådana företag som konkurrerar på ett osunt sätt från marknaden.

Propositionens ekonomiska konsekvenser avspeglas även i någon mån i sysselsättningen, eftersom sådana beställarföretag som an-

litar grå underleverantörsarbetskraft eller grå hyrd arbetskraft faller bort från marknaden.

4.2. Konsekvenserna i fråga om myndigheters verksamhet

De uppgifter som sköts av arbetarskyddsdistriktens arbetarskyddsbyråer ökar avsevärt eftersom det är dessa byråer som utövar tillsyn över den föreslagna lagen samt svarar för påföljdssystemet i samband med försummelse av utredningsskyldigheten genom sina beslut. Det är omöjligt att noggrant uppskatta antalet beslut gällande försummelseavgifter, men man kan dock anta att det kommer att fattas ca 100–200 beslut per år. Lagens syfte att bekämpa den grå ekonomin och garantera fullgörandet av arbetsgivarförpliktelserna vid anlitan av utomstående arbetskraft kan realiseras enbart om arbetarskyddsdistriktet får tillräckliga resurser för detta tillsynsarbete.

Beträffande bekämpningen av gråekonomin har skatte- och polismyndigheternas resurser förstärkts. Det föreslagna lagstiftningsprojektet ingår också i det program för bekämpning av grå ekonomi som godkänts av statsrådet. Därför skall tillsynsresurserna stärkas även inom arbetarskyddsförvaltningen. År 2005 har arbetarskyddsdistriktet kunnat anställa nio tjänstemän för att övervaka att minimiarbetsvillkoren för den utländska arbetskraften realiseras. För tillsyn av den föreslagna lagen och i synnerhet för saklig beredning av myndighetsbesluten har man i statens budgetförslag för 2007 föreslagit att personalantalet vid arbetarskyddsdistriktens arbetarskyddsbyråer utökas med 12 anställda, vilket medför en utgift på 700 000 euro. Lönekostnaderna kunde delvis eller möjligtvis helt täckas med de medel som flyter in av arbetarskyddsmyndigheternas beslut gällande försummelseavgifter.

Arbetarskyddsmyndigheternas verksamhet som en del av bekämpningen av den grå ekonomin på de arbetsplatser som de också i vanliga fall övervakar kan även bidra till att t.ex. polisen i högre grad än tidigare kan koncentrera sig på att utreda omfattande och komplicerade ekonomiska brott.

Utfärdandet av skatteintyg och intyg gällande pensionsavgifter medför i någon mån

tilläggsuppgifter för skatteförvaltningen och pensionsanstalterna, men skatteförvaltningen har beräknat att det redan för närvarande begärs rätt många intyg och att verkställandet av denna lag inte medför något behov att tilläggsresurser.

4.3. Samhälleliga konsekvenser

Med hjälp av denna proposition har man försökt nå balans mellan statsmaktens och näringslivets ansvar och skyldigheter när det gäller metoderna för bekämpning av den ekonomiska gråzonen. Ur samhällets synvinkel framgår konsekvenserna i form av ett tydligt budskap om att näringslivet inte indirekt skall kunna dra nytta av den grå ekonomin utan något som helst eget ansvar. Utredningsskyldigheten har uttryckligen en förebyggande effekt, eftersom det beställande företaget åläggs att med hot om påföljder kontrollera sin avtalsparts tillförlitlighet bl.a. när det gäller skötseln av arbetsgivarförpliktelserna. Propositionen stöder även skatteförvaltningens verksamhet beträffande indrivningen av skatter. Propositionen tryggar bättre än för närvarande jämbördighet mellan arbetstagarna samt iakttagandet av de avtalade arbetsvillkoren. Att föreskrivna skatter och pensionsavgifter betalas är till nytta för hela samhället.

Det faktum att beställarens utredningsskyldighet också omfattar utredning av bakgrundsfakta om utländska underleverantörer och företag som förmedlar hyrd arbetskraft bidrar till att inhemska och utländska företag och deras arbetstagare befinner sig i en mera jämbördiga ställning än tidigare.

Propositionen bidrar också till att arbetsgivarna i underleverantörs- och personaluthyrningsföretag fullgör sina arbetsgivarförpliktelser bättre än tidigare. Tillsynen över företag som hyr ut arbetskraft och underleverantörsföretag effektivteras också till följd av att det är arbetarskyddsmyndigheterna som utövar tillsyn över dessa företag. Dessutom övervakas arbetsvillkoren för arbetstagarna i dessa företag av företrädare för det beställande företags personal eftersom dessa företrädare får uppgifter av arbetsgivaren om anlitan av utomstående arbetskraft och volymen av denna arbetskraft. På så sätt kan

atmosfären och samarbetet på arbetsplatserna bli bättre och den lika behandlingen av arbetstagare öka.

Det är svårt att bedöma propositionens könsrelaterade konsekvenser. Följderna framträder bäst inom de branscher där det förekommer mest underleverantörstjänster och hyrd arbetskraft. Inom t.ex. byggbranschen arbetar fler män än kvinnor, medan situationen är den motsatta inom hotell- och restaurangbranschen.

4.4. Konsekvenser för företagen

Propositionen har två slags konsekvenser för företag. Å ena sidan förebygger den i enlighet med sitt syfte sådana skadeverkningar som beror på osund konkurrens när det gäller verksamhetsbetingelserna för de företag som följer bestämmelserna. Propositionen undanröjer sådana snedvridningar som uppstår när en del av aktörerna på en marknad försöker uppnå konkurrensförmåner genom att låta bli att sköta sina lagstadgade arbetsgivarförpliktelser.

Å andra sidan medför förslaget i någon mån tilläggsarbete för det beställande företaget eftersom företaget blir tvunget att i samband med att ett avtal om anlitande av underleverantörer eller hyrd arbetskraft upprättas utreda avtalspartens beredskap att sköta sina lagstadgade skyldigheter. I propositionen har man likväl försökt undvika att uppställa orimliga förpliktelser för hederliga företagare och företag.

För företag som tillhandahåller underleverantörstjänster och hyrd arbetskraft föranleder utredningsskyldigheten även i någon mån kostnader, eftersom en del av de handlingar som omfattas av utredningsskyldigheten är avgiftsbelagda. Största delen av de uppgifter och utredningar som krävs kan dock fås avgiftsfritt t.ex. på Internet och även när de är avgiftsbelagda är kostnaderna rätt så skäliga. I kapitlet Uppgifter ur myndighetsregister i den allmänna motiveringen utreds i detalj tillgången till de nödvändiga handlingarna och avgifterna för dem.

5. Beredningen av ärendet

Arbetsministeriet tillsatte den 16 april 2004

en arbetsgrupp på trepartsbasis för att främja iakttagandet av de lagenliga anställningsvillkoren och en jämlik konkurrenssituation mellan företagen (Ulteva 2). Företrädare i arbetsgruppen var förutom arbetsministeriet även handels- och industriministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, inrikesministeriet, de centrala arbetsmarknadsorganisationerna, de arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer som företräder byggbranschen samt Företagarna i Finland rf. Under arbetets gång hörde arbetsgruppen som sakkunniga de ansvariga för olika myndighetsregister, skatteförvaltningen samt företrädare som ansvarar för sådana frivilliga system som förebygger grå ekonomi inom byggbranschen.

Arbetsgruppen hade i uppgift att bl.a. allmänt utreda vilka problem den ekonomiska gråzonen orsakar när det gäller realiseringen av arbetstagarens minimiarbetsvillkor och en lika konkurrenssituation mellan företagen med beaktande av utvidgningen av EU och internationella erfarenheter. Dessutom hade arbetsgruppen i uppdrag att lägga fram lagstiftningsförslag samt förslag till övriga åtgärder. Arbetsgruppen skulle i sitt arbete beakta också andra pågående program som anknyter till arbetsgruppens arbete samt samordna arbetet med dessa program. Förslaget hänför sig också till statsrådets principbeslut för minskande av ekonomisk brottslighet och grå ekonomi.

Propositionen baserar sig på arbetsgruppens enhälliga förslag och utlåtande av justitieministeriet har inkommit angående propositionen. De synpunkter som har framförts i utlåtandet har beaktats i lagförslaget.

Man har också begärt Ålandsdelegationens utlåtande om lagförslaget. Enligt utlåtandet hör den förslagna lagen till rikets lagstiftningsbehörighet.

6. Samband med andra propositioner

Finansministeriet bereder som bäst bestämmelser angående registrering av utländska arbetsgivarföretag som förmedlar hyrd arbetskraft i förskottsuppbördsregistret. Dessa bestämmelser har ett tydligt samband med förslaget om utredningsskyldighet och ansvar

för beställaren. Om sådana utländska företag som erbjuder företag som är verksamma i Finland utländsk hyrd arbetskraft fanns med i förskottsuppbördsregistret, vore det lättare för finländska företag som anlitar hyrd arbetskraft, dvs. beställare, att med stöd av de

bestämmelser som föreslås i denna proposition kontrollera uppgifterna om det utländska arbetsgivarföretaget. Denna proposition kan också ha samband med regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om offentlig upphandling (RP 50/2006 rd).

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1 §. Syfte. I början av lagen föreslås en bestämmelse om lagens syfte som styr den praktiska tillämpningen av lagen. Syftet med lagen är att främja lika konkurrens mellan företagen samt iakttagandet av arbetsvillkoren och att för företag och offentligrättsliga sammanslutningar skapa förutsättningar att säkerställa att de företag med vilka de ingår avtal om hyrd arbetskraft eller underleverantörsavtal fullgör sina lagstadgade förpliktelser såsom avtalsparter och arbetsgivare.

Syftet med lagen är att förbättra verksamhetsförutsättningarna och konkurrensförutsättningarna för de företag som iakttar bestämmelserna så att de inte påverkas negativt av den osunda konkurrensen. Det uppstår obestridligen snedvridningar om en del av aktörerna på en marknad försöker uppnå konkurrensfördelar genom att låta bli att sköta sina lagstadgade arbetsgivarförpliktelser, såsom bl.a. socialförsäkringspremierna, redovisningen av skatter och iakttagandet av de kollektivavtalsenliga minimiarbetsvillkoren.

Med hjälp av lagen skapas för företag och offentligrättsliga sammanslutningar förutsättningar att bekämpa den grå ekonomin när de anlitar utomstående arbetskraft. De i lag angivna förfaranden som gäller beställarens utredningsskyldighet utgör den miniminivå som skall iaktas av varje beställare som omfattas av lagen. Anlitandet av utomstående arbetskraft sker i allmänhet i två olika former. I första hand baserar det sig på ett avtal mellan två självständiga företagare, och enligt avtalet utförs det erforderliga arbetet av en utomstående företagare och dennes arbetstagare. I andra hand baserar det sig på anlitande av hyrd arbetskraft, varvid den hyrda arbetstagaren är anställd hos den andra avtalsparten men står under användarföretagets ledning och övervakning. Lagen gäller båda situationerna.

Till lagens syfte anknyter dessutom målet att säkerställa att företagets arbetsgivarförpliktelser fullgörs. Målet är att för beställaren skapa förutsättningar att i samband med att underleverantörsavtal och avtal om hyrd arbetskraft ingås försäkra sig om att underleve-

rantörerna och företagen som tillhandahåller hyrd arbetskraft är tillförlitliga och fullgör sina arbetsgivarförpliktelser.

2 §. Tillämpningsområde. I den föreslagna 2 § bestäms om lagens tillämpningsområde. Bestämmelsen om definitionerna i 3 § preciserar bestämmelsen om tillämpningsområdet. Lagen tillämpas endast på arbete som utförs i Finland.

Lagen tillämpas även på Åland. Enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda (18 § 2 och 4 punkten). Enligt 29 § 6 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om arbetsavtal. Detta omfattar arbetslagstiftningen inklusive arbetsreglementen och arbetarskyddet. Landskapet har enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om näringsverksamhet i landskapet. Lagförslaget hänger till stor del ihop med arbetsavtal som avses i 29 § 6 punkten i självstyrelselagen samt området för realiseringen av de lagstadgade minimiarbetsvillkoren, inom vilka områden riket har lagstiftningsbehörighet. Men lagförslaget har också beröringspunkter med näringsverksamheten i fråga om vilken landskapet har lagstiftningsbehörighet.

Lagen tillämpas enligt 1 mom. 1 punkten på beställare som definieras i 3 § och som anlitar hyrda arbetstagare. Den hyrda arbetstagarens arbetsgivare kan vara verksam antingen i Finland eller i utlandet.

Enligt 1 mom. 2 punkten tillämpas lagen på beställare också i vissa arbetssituationer som grundar sig på underleverantörsavtal om en arbetstagare arbetar i beställarens arbetsutrymmen eller arbetsobjekt.

För det första skall beställaren och dennes avtalspart ha ett i 3 § definierat underleverantörsavtal angående den överenskomna arbetsprestationen. För det andra skall det i beställarens arbetsobjekt eller arbetsutrymmen med stöd av detta underleverantörsavtal arbeta en eller flera arbetstagare som är anställda hos den avtalspart med vilken underleverantörsavtalet har ingåtts. Även om beställaren

inte behöver vara arbetsgivare, förutsätts att den andra avtalsparten som har ingått underleverantörsavtal med beställaren också är arbetsgivare.

För det tredje skall arbete utföras i beställarens arbetsutrymmen eller arbetsobjekt. Mest allmänt tillämpas lagen då beställarens egna arbetstagare vanligtvis också arbetar i beställarens arbetsutrymmen. Sådant underleverantörsarbete som innebär att man t.ex. i sådana utrymmen som innehåller en arbetsgivare som har ingått underleverantörsavtal producerar särskilda delar eller material som senare skall monteras eller bearbetas i beställarens utrymmen omfattas inte av lagens tillämpningsområde. Till följd av denna avgränsning faller även produktionen av sådana tjänster som utförs enbart i producenternas egna utrymmen utanför lagens tillämpningsområde.

Beställarens arbetsobjekt kan dock också vara beläget annanstans än i utrymmen som beställaren förvaltar över och därför kan arbetet utföras också annanstans än i beställarens kontor eller produktionsanläggning. Sådana arbetsobjekt kan förekomma bl.a. inom byggbranschen, trafik- och transportbranschen och i samband med sådana tjänster som produceras i köparens eller användarens utrymmen.

Även ett sådant företag som inte har anställda arbetstagare kan vara en i lagen avsedd beställare. Då bestäms tillämpningen av lagen enbart utgående från ovan angivna kriterier som definierar arbetsutrymmen och arbetsobjekt.

För det fjärde skall de arbetsuppgifter som utförs på basis av underleverantörsavtalet anknyta till sådana arbetsuppgifter som normalt utförs i beställarens verksamhet. Enligt handelsregisterlagen skall registreringsskyldiga företag i sin grundanmälan nämna företagets verksamhetsområde eller verksamhetens art beroende på bolagsform. Utgående från dessa anmälningar kan man i allmänhet också sluta sig till vilka arbetsuppgifter verksamheten de facto kräver.

Utanför lagens tillämpningsområde faller sådana uppgifter som kan ges i uppdrag åt utomstående eftersom de inte anknyter till den egentliga verksamheten. Utanför lagens tillämpningsområde faller således bl.a. an-

skaffning från underleverantörer av advokat-, utbildnings-, reklambyrå- och cateringtjänster, om inte företagen själva är verksamma i dessa branscher. Inte heller arbetsplatsbepisning och företagshälsovård anknyter vanligtvis till köparens egen bransch. Bevakningstjänster är likaså sådan verksamhet som oftast inte anknyter till företagets egentliga verksamhet.

Anteckningarna i handelsregistret om verksamhetsområdet och i synnerhet om verksamhetens art är inte alltid tillräckligt detaljerade och därför är det inte möjligt att enbart utgående från dessa anteckningar fastställa om lagen är tillämplig. Därför skall man då man bedömer huruvida uppgifter som anknyter till beställarens verksamhet omfattas av lagen fästa uppmärksamhet vid att arbetsuppgifterna uttryckligen skall anknyta till det beställande företagets normala arbetsuppgifter. Utgångspunkten vid bedömningen av sådana uppgifter är att utan dessa arbetsprestationer skulle den egentliga verksamheten störas. Ett annat kriterium utgörs av sådana uppgifter som har en så nära anknytning till den egentliga verksamheten att de bildar en helhet eller servicekedja i beställarens verksamhet.

Även städuppgifter skall bedömas enligt kriteriet på arbetsuppgifter som normalt utförs i företaget. I samband med byggande utgör städuppgifter redan en del av de uppgifter som anknyter till byggandet eller reparationen av en byggnad, så av denna anledning omfattas de av lagen. Även andra städuppgifter kan anses anknyta till de uppgifter som annars normalt utförs i det beställande företaget, eftersom arbetsutrymmena alltid måste städas. Detsamma gäller även övrig service och övrigt underhåll av anordningar och utrymmen om dessa uppgifter uppfyller de övriga kriterierna gällande tillämpningsområdet. På motsvarande sätt inbegriper ett bostadsaktiebolags normala uppgifter skötsel av aktiebolagets förvaltning samt bolagets underhåll. Därmed tillämpas lagen på anskaffning av disponenttjänster genom underleverantörsavtal. Även städning och reparationsuppgifter inom bostadsaktiebolag omfattas av lagen oberoende av om det är bostadsaktiebolaget själv eller disponentbyrån som skaffar tjänsterna.

Lagens tillämpningsområde inbegriper även sådana transporttjänster som anskaffas i form av underleverantörstjänster om dessa anknyter till beställarens normala verksamhet. Företaget kan själv i anslutning till sin verksamhet ha eller ha haft en bil som används för varutransporter och som körs eller kördes av beställarens egen arbetstagare. Då är det fråga om ersättande av sådana transporter som beställaren vanligtvis sköter själv med utomstående arbetskraft och därmed omfattas verksamheten av lagen. Däremot omfattas t.ex. tillfälligt anlitage av ett bussbolag eller något annat privat transportbolag inte av lagens tillämpningsområde.

Byggnad består till rätt stor del av nätverk. På samma byggarbetsplats, även på mindre arbetsplatser, verkar ofta flera aktörer och företag. Antalet företag och egenföretagare stiger lätt till flera tiotal. De arbetstagare och självständiga företagare som är anställda hos dessa företag arbetar dock på arbetsplatsen för att uppnå ett gemensamt slutresultat. Därför bestäms i 2 mom. om en utvidgning av lagens tillämpningsområde i fråga om byggande och reparations-, skötsel- och underhållsverksamhet i anslutning till byggande på en i 49 § i arbetarskyddslagen (738/2002) avsedd gemensam arbetsplats. Lagen tillämpas på alla beställare som fungerar som beställare av en helhet som inbegriper en arbetsprestation, oberoende av om beställaren är arbetsgivare eller inte.

Lagen tillämpas förutom på ny- och ombyggnad också på jord- och vattenbyggnad. Även skötsel av vägar, banor och farleder, underhåll och skötsel av produktionsanläggningar och fartyg samt övriga liknande byggprestationer som genomförs med underleverantörsavtal omfattas av tillämpningsområdet för 2 mom. såsom reparations-, skötsel- och underhållsverksamhet som ansluter till byggande och som också bildar en komplett arbetsprestation.

Eftersom man i förslaget har utgått från att alla som fungerar som beställare inhämtar uppgifter och utredningar enligt den föreslagna lagen endast angående de underleverantörer vars arbetstagare arbetar i beställarens arbetsutrymmen eller arbetsobjekt, är denna allmänna regel inte tillräcklig inom sådant byggande där underleverantörskedjor

na kan vara långa och eftersom dessa kedjor även kan inkludera företag som inte har en enda arbetstagare på den gemensamma arbetsplatsen. Det är inte ändamålsenligt att i fråga om byggande begränsa lagens tillämpningsområde så att beställarens avtalspart måste vara arbetsgivare. Därför föreslås i 2 mom. en bestämmelse om att lagen i fråga om byggande tillämpas på alla företag och egenföretagare i avtalskedjan, oberoende av om de har anställda. På egenföretagare tillämpas lagen i tillämpliga delar så att man i fråga om egenföretagare inte t.ex. behöver utreda vilket kollektivavtal som skall tillämpas eftersom en egenföretagare inte har några anställda arbetstagare.

Lagen tillämpas dessutom på allt byggande, även om det inte anknyter till beställarens verksamhet. Lagen tillämpas på alla byggherrar som är verksamma i egenskap av byggherrar och som fungerar som i 3 § avsedda beställare. Bestämmelsen grundar sig på det faktum att även sådana beställare ofta sporadiskt fungerar som byggherrar vars vanliga uppgifter inte inbegriper byggnadsverksamhet. Till följd av kravet på lika behandling av dem som fungerar som byggherrar skall inte sådan verksamhet falla utanför lagens tillämpningsområde.

3 §. Definitioner. För att underlätta tillämpningen av lagen definieras i lagförslaget beställare, hyrd arbetstagare och underleverantörsavtal.

Enligt 1 punkten avses med beställare för det första alla näringsidkare som är skyldiga att göra en i 3 § i handelsregisterlagen avsedd grundanmälan om inledande av näringsverksamhet. Bestämmelsen är rätt så övergripande.

Grundanmälan skall göras av öppet bolag, kommanditbolag, aktiebolag, ömsesidigt försäkringsbolag, andelslag, sparbank, hypoteksförening, försäkringsförening, affärsverk som avses i lagen om statens affärsverk, bostadsrättsförening, ideell förening och stiftelse samt en fysisk person som idkar näring, dvs. en enskild näringsidkare som för idkande av näring har ett fast driftsställe eller i sin tjänst minst en arbetstagare. I övrigt förutsätter inte skyldigheten att göra grundanmälan att företaget har anställda arbetstagare. Dessutom skall grundanmälan göras av en ut-

ländsk sammanslutning och stiftelse som grundar en filial i Finland. En motsvarande skyldighet har också ett europabolag, en europeisk ekonomisk intressegruppering och en utomlands registrerad intressegruppering som grundar ett driftställe i Finland. Bostadsaktiebolag är skyldiga att göra en anmälan eftersom de anses vara ett slags aktiebolag.

Den som idkar gårdsbruk eller fiske är inte skyldig att göra grundanmälan. Grundanmälan får göras även av sådan näringsidkare, som enligt lagen inte är skyldig att göra anmälan. Denna rätt tillkommer dock inte redribolag. Som beställare betraktas dock endast ett sådant företag som är skyldigt att göra grundanmälan. Om försummelse av skyldigheten att göra anmälan till handelsregistret bestäms i 19 § 1 mom. i företags- och organisationsdatalagen (244/2001).

Till följd av den föreslagna definitionen faller hushåll utanför lagens tillämpningsområde.

I syfte att trygga jämlikheten mellan företag och offentligrättsliga sammanslutningar betraktas som beställare även staten, en kommun, en samkommun, Ålands motsvarande myndigheter, en församling, en kyrklig samfällighet och något annat religionssamfund och någon annan offentligrättslig juridisk person. Statliga myndigheter är ministerierna och de ämbetsverk som lyder under dessa, såsom sjöfartsstyrelsen, Banförvaltningscentralen, Meteorologiska institutet och Folkhälsoinstitutet samt de regionala myndigheter som är underställda ministerierna. Definitionen motsvarar till denna del 3 § 3 punkten i företags- och organisationsdatalagen enligt vilken ovan avsedda offentligrättsliga sammanslutningar registreras i olika företags- och organisationsdatasystem. I fråga om den evangelisk-lutherska kyrkan kan i denna lag föreskrivas om de saker som avses i lagförslaget och man behöver inte primärt föreskriva om dem i kyrkolagen (1054/1993).

Tillämpningsområdet omfattar även offentligrättsliga juridiska personer, såsom Folkpensionsanstalten, Finlands Bank och andra självständiga offentligrättsliga juridiska personer. De sist nämnda inbegriper även övriga samarbetsformer mellan kommuner om de har organiserats som juridiska personer. Så

har bl.a. förvaltningsförsöket i Kajanaland organiserats.

I vissa situationer kan en utländsk underleverantör som är verksam i Finland som egen underleverantör anlita ett utländskt företag eller hyrd arbetskraft som är anställd hos ett utländskt företag. I sådana situationer då företaget är verksamt i Finland utanför etableringslandet, omfattas företaget av tillämpningsområdet för denna lag och är således en i denna lag avsedd beställare. Av denna anledning definieras som beställare i 1 punkten även ett motsvarande utländskt företag.

Enligt 2 *punkten* avses med hyrd arbetstagarare en arbetstagarare som har ingått arbetsavtal med en sådan i Finland eller i utlandet verksam arbetsgivare som med samtycke av arbetstagararen har överfört denne till en annan arbetsgivares förfogande. Definitionen motsvarar bestämmelsen i 1 kap. 7 § 3 mom. i arbetsavtalslagen (55/2001), i vilken det visserligen också bestäms om fördelningen av arbetsgivarens skyldigheter mellan den egentliga arbetsgivaren och användarföretaget. Den hyrda arbetstagararens arbetsgivare kan vara finländsk eller utländsk och vara verksam antingen i Finland eller utomlands.

Enligt 3 *punkten* avses med underleverantörsavtal ett avtal mellan beställaren och dennes avtalspart om att en viss arbetsprestation skall utföras mot vederlag. Underleverantörsarbete baserar sig på ett handels-, leverans-, entreprenad-, uppdrags- eller arbetsavtal mellan två självständiga företagare, enligt vilket det erforderliga arbetet utförs av en utomstående företagare eller detta företags arbetstagarare. Det har ingen betydelse från vilket land avtalsparten kommer. I praktiken kallas verksamhet som baserar sig på ett sådant avtal vanligen för underleverans eller underentreprenad.

4 §. *Undantag från tillämpningsområdet.* Med tanke på tillämpningen av lagen och uppnåendet målen är det viktigt att i den inte uppställs orimliga förpliktelser för beställaren. Därför är det nödvändigt att utesluta mindre underleverantörsavtal och avtal om anlåtande av hyrd arbetskraft ur tillämpningsområdet för lagen genom att uppställa tröskelvärden för de anskaffningar som avses i lagen. Tröskelvärdena kan dock inte vara lika höga som t.ex. i lagen om offentlig upp-

handling, eftersom lagarna har olika målsättningar.

Tröskelvärdena kan inte heller ha samma grunder i fråga om uthyrningsarbete och underleverantörsarbete, eftersom debiteringsgrunderna för avtal som gäller dessa arbeten bestäms på olika sätt. Därför föreslås att tröskelvärdena i fråga om uthyrningsarbete fastställs utgående från längden på det avtalade uthyrningsarbetet och i fråga om underleverantörsarbete utgående från avtalets totala värde.

Enligt 1 mom. 1 punkten tillämpas lagen inte om det arbete som arbetstagaren eller arbetstagarna utför tar sammanlagt högst 10 arbetsdagar. Således räknar man samman alla de hyrda arbetstagarnas arbetsdagar. Det har ingen betydelse vilken tim- eller dagslön den hyrda arbetstagaren har, eftersom regleringen annars bryter mot principen om icke-diskriminering mellan olika arbetstagargrupper och yrken.

Enligt 1 mom. 2 punkten tillämpas lagen inte om värdet av vederlaget för underleverantörsavtalet exklusive mervärdesskatten understiger 7 500 euro. Begreppet "underleverantörsavtal" definieras i 3 §. Med anledningen av avtalets karaktär är det svårt att när ett avtal ingås separat och exakt kunna specificera arbetets andel av avtalet. Därför är det för tydlighetens skull nödvändigt att sådana underleverantörsavtal vars totala värde inte överskrider ett visst eurobelopp faller utanför lagens tillämpningsområde.

För att gränsvärdena för avtal om hyrd arbetskraft och underleverantörsavtal på det hela taget skall vara lika stora i fråga om priset på arbetet, fästs vid fastställandet av minimivärdet av underleverantörsavtalen avseende vid de genomsnittliga minimilönerna, till vilka har lagts till en uppskattning av övriga kostnader som ingår i underleverantörsavtalet. Uppskattningen kan dock endast vara mycket ungefärlig, eftersom värdet av de material som hänförs sig till underleveranser varierar kraftigt.

I 2 mom. beaktas även att utredningsskyldigheten inte skall kunna kringgå genom att man delar upp uthyrningsarbetet eller underleverantörsarbetet eller ett avtal gällande uthyrningsarbete eller underleverantörsarbete i flera delar. Därför föreslås att vid uträkning-

en av gränsvärdena skall arbetet anses ha fortgått utan avbrott om det arbete eller den arbetsprestation som utförts för beställarens räkning består av flera utan avbrott eller endast med korta avbrott på varandra följande tidsbundna avtal. Till sin karaktär motsvarar bestämmelsen bl.a. 4 a § 2 mom. i lagen om utstationerade arbetstagare (1146/1999) angående hur tiden för utstationeringen räknas ut vid bedömningen av tröskelvärdena för skyldigheten att utse en företrädare. Lagen tillämpas från och med den tidpunkt då arbetet i enlighet med ett avtal om uthyrningsarbete eller vederlaget för underleverantörsarbetet för första gången överskrider de gränsvärden som föreslagits i 1 mom.

5 §. *Beställarens utredningsskyldighet.* Bestämmelsen om beställarens utredningsskyldighet är en av de viktigaste bestämmelserna i lagen, eftersom avsikten med de utredningar som inhämtas är att ge beställare så riktiga uppgifter som möjligt om huruvida avtalsparten är tillförlitlig och huruvida avtalsparten har för avsikt iakttta lagstiftningen.

Enligt 1 mom. är beställarens avtalspart skyldig att lämna behövliga uppgifter och utredningar till beställaren och beställaren är skyldig att begära uppgifterna och utredningarna om avtalsparten inte lämnar dem automatiskt. Uppgifterna skall inhämtas innan beställaren ingår ett avtal om anlitande av en hyrd arbetstagare eller om arbete som baserar sig på ett underleverantörsavtal. Om beställaren trots allt inhämtar uppgifterna senare, anses utredningsskyldigheten ha blivit försummad om inte avtalet innehåller en hävningsklausul för den eventualiteten att beställaren inte skulle ha ingått avtalet på basis av uppgifterna. Uppgifter och utredningar kan lämnas i original eller som kopior eller så skall beställaren ta kopior av dem.

Dessutom måste man beakta att enbart det faktum att ett företag inte är infört i ett register eller att företaget inte lämnar de uppgifter och utredningar som avses nedan i denna paragraf inte alltid är ett tecken på att företaget är opålitligt. I alla situationer då lagen är tillämplig förutsätts inte t.ex. att företaget är registrerat i ett visst register eller att företaget har anställda.

Utredningsskyldigheten gäller enligt 1 punkten en utredning av huruvida företaget är

infört i förskottsuppbörsregistret och arbetsgivarregistret vilka avses i lagen om förskottsuppbörd samt i registret över mervärdesskattskyldiga som avses i mervärdesskattelagen. Om registreringsskyldigheten och de registreringsskyldiga bestäms i företags- och organisationsdatalagen (244/2001). Utgående från dessa registeruppgifter kan bl.a. kontrolleras om ett företag existerar, om det har samtyckt till skattekontroll och till att månatligen till skattemyndigheterna anmäla de betalda arbetsgivarprestationerna. Registreringsuppgifterna motsvarar huvudsakligen sådana uppgifter som fås ur patent- och registerstyrelsens och skatteförvaltningens gemensamma företags- och organisationsdatasystem.

Enligt 2 punkten inbegriper utredningsskyldigheten även ett utdrag ur handelsregistret, varav framgår det datum då företaget införts i registret, företagets bransch och styrelse, övriga ledning, namntecknare, revisorer, de ansvariga personernas personuppgifter samt huruvida de senaste bokslutshandlingarna har sänts till registermyndigheterna i enlighet med lagen.

Av handelsregisterutdraget framgår också det datum då företaget införts i registret. Denna information är nödvändig bl.a. för att nya företag eller företag som inleder sin verksamhet inte skall diskrimineras. Utgående från dessa uppgifter kan man sluta sig till varför det inte finns lika mycket information om nya företag som om företag som har varit verksamma en längre tid.

Enligt 3 punkten hör det till utredningsskyldigheten att inhämta ett intyg över betalda skatter, ett intyg över skatteskulden eller en utredning om att en betalningsplan angående skatteskulden har gjorts upp. Skatteförvaltningen utfärdar intyg endast till företaget själv, och därför måste intyget alltid begäras av den andra parten i underleverantörsavtalet eller av den hyrda arbetstagarens arbetsgivare.

Ett intyg över betalda skatter utfärdas om kunden har gjort sina anmälningar om skatter vid rätt tidpunkt samt betalat sina skatter i tid och till rätt belopp. Detta intyg är ett s.k. rent papper, vilket innebär att de skatter och avgifter som skatteförvaltningen uppbär har betalats och att de anmälningar som gäller mer-

värdesskatten och arbetsgivares socialskyddsavgifter har gjorts.

Om företaget har försummat någon av de ovan nämnda punkterna utfärdar skattemyndigheterna ett intyg över skatteskulden. Då har företaget underlåtit att uppge mervärdesskatten, förskottsinnehållningen eller arbetsgivares socialskyddsavgift eller så har företaget icke-redovisade eller odebiterade avgifter. Ett intyg över skatteskulden ges även om arbetsgivaren har obetalda skatter som förfallit till betalning, dvs. skatterester, skatteskuld som baserar sig på skatteansvar, skadeståndsskuld som baserar sig på skattebrott eller skatteskuld vid företagssanering eller skuld-sanering för privatpersoner.

För att uppgifterna i intyget över skatteskulden inte skall leda till ogrundad diskriminering av en avtalspart, kan avtalsparten till beställaren lämna endast en utredning om att ett avtal om betalningsarrangemang har ingåtts. En gäldenär kan nämligen hos skatteverket ansöka om betalningsarrangemang, varvid det för gäldenären görs upp en betalningsplan angående betalningen av skatter och avgifter av skattenatur. I denna plan beaktas gäldenärens betalningsförmåga och säkerställs möjligheterna att driva in skatteskulden. Således försätter enbart en skatteskuld inte företaget i ett allt trängre läge, utan utarbetandet av en betalningsplan är en bekräftelse på att företaget har för avsikt att försöka följa lagarna.

Enligt 4 punkten skall avtalsparten också ge beställaren ett intyg över pensionsförsäkringar samt betalning av pensionsförsäkringspremier eller en utredning om att en betalningsöverenskommelse har ingåtts angående pensionsavgifter som förfallit till betalning. Pensionsanstalterna utfärdar intyg som avses i denna punkt till sina kunder. Tills vidare är de KAPL-försäkrade försäkrade i ETERA och de APL-försäkrade försäkrade i andra arbetspensionsbolag, arbetspensionskassor eller arbetspensionsstiftelser. Att arbetspensionsavgifterna har betalats är för arbetstagarna ett viktigt tecken på arbetsgivarens förmåga och vilja att sköta de förpliktelser som hänför sig till arbetet, såsom socialskyddsavgifterna. Av pensionsanstalten får företaget ett intyg över att det inte har försäkringsavgifter som förfallit till betalning fram-

till den dag då intyget utfärdades. Om företaget har obetalda avgifter utfärdas ett intyg endast om företaget har ingått en betalningsöverenskommelse angående de obetalda avgifterna som förfallit till betalning och som enligt pensionsanstaltens bedömning också verkar fullgöras i enlighet med överenskommelsen. Då nämns i intyget att företaget har avgifter som förfallit till betalning, men om vilka en betalningsöverenskommelse har ingåtts. Också på den här punkten beaktas situationer då företag har betalningsstörningar. Om företaget har för avsikt att betala avgifterna enligt lagen, kan företaget visa sina avsikter genom att ingå en betalningsöverenskommelse.

Enligt 5 punkten inbegriper utredningsskyldigheten också en utredning om vilket kollektivavtal som tillämpas på arbetet eller om de centrala arbetsvillkoren. Det tillämpliga kollektivavtalet är antingen det kollektivavtal som binder arbetsgivaren med stöd av lagen om kollektivavtal (436/1946) eller ett sådant allmänt bindande kollektivavtal som avses i 2 kap. 7 § i arbetsavtalslagen eller något annat kollektivavtal som arbetsgivaren i praktiken tillämpar. När kollektivavtal saknas täcker en utredning om de centrala arbetsvillkoren vad som i 2 kap. 4 § i arbetsavtalslagen bestäms om information om de centrala villkoren i arbetet. Sådana är t.ex. arbetstagarens huvudsakliga arbetsuppgifter, lönebetalningsperioden, den regelbundna arbetstiden, hur semestern bestäms samt uppsägningstiden. I fråga om löneuppgifterna räcker det med en utredning om hur lönen och dess delar bestäms. Avsikten är inte att exakta, personliga löneuppgifter skall avslöjas för beställaren. Såsom utstationerade arbetstagares löneuppgifter kan uppges även det kollektivavtal som man stött sig på om det inte finns något allmänt bindande kollektivavtal för branschen.

I 2 mom. bestäms om sådana situationer då ett utländskt företag fungerar som en hyrd arbetstagares arbetsgivare eller som en part i ett underleverantörsavtal. En utländsk avtalspart skall till beställaren i förståelig form lämna uppgifter som motsvarar de utredningar och intyg som avses i 1 mom. Sådana uppgifter är i första hand ett registerutdrag enligt lagstiftningen i företagets etablerings-

land. Övriga motsvarande intyg är t.ex. en försäkran eller ett intyg under edlig förpliktelse om idkande av näring eller ett tillstånd eller ett intyg över medlemskap i en organisation angående rätten att tillhandahålla tjänster i etableringslandet. Således kan utredningen vara ett registreringsbevis från avtalspartens etableringsland eller någon annan utredning enligt lagstiftningen i etableringslandet. Om det inte är möjligt att i det utländska företagets etableringsland få tillförlitliga uppgifter som kan jämföras t.ex. med ett intyg över skatteskulden eller om företaget inte är skyldigt att pensionsförsäkra sina arbetstagare, skall företaget lämna beställaren en tillförlitlig utredning om varför uppgifterna är onödiga eller omöjliga att få. När motsvarande uppgifter och utredningar om utländska företag granskas är det också möjligt att anlita sakkunniga inom branschen.

På motsvarande sätt skall uppgifter som har att göra med hur ett utländskt företag sköter socialskyddet framföras på något allmänt vedertaget sätt. Ett allmänt vedertaget sätt är t.ex. en utredning om de försäkringar som företaget eller yrkesutövaren tecknat. I en situation då den utländska avtalsparten inte kan lämna ovan avsedda utredningar på grund av att sådana inte enligt lagstiftningen i etableringslandet kan fås, har beställaren rätt att godkänna och avtalsparten rätt att lämna utredningen på något annat sätt som enligt den allmänna uppfattningen kan anses vara tillräcklig. Målet är att utredningsskyldigheten med beaktande av lagstiftningen i utlandet skall vara lika omfattande som i fråga om företag som verkar i Finland.

Ett sätt att genomföra utredningsskyldigheten i fråga om medlemsstater i EU eller EES är att av den utländska arbetsgivaren som hyr ut arbetskraft begära ett E 101-intyg som ges till den utstationerade arbetstagaren för att konstatera att arbetstagaren under utstationeringstiden är försäkrad av den egna arbetsgivaren och omfattas av det utstationerande landets socialskyddssystem. Ett sådant intyg ersätter den utredning som förutsätts i 1 mom. 4 punkten.

Uppgifter om utländska företag i 14 europeiska länder fås bl.a. ur European Business Register. Till följd av lagstiftningen i EU- och EES-stater är företagen i dessa länder re-

gistrerade åtminstone i register som motsvarar handelsregistret och registret över mervärdesskattskyldiga. Även i länder utanför EU finns det i allmänhet offentliga system enligt vilka företag skall registrera sig när det är verksamma i enlighet med lagen.

I 1 mom. avsedda anteckningar i olika register kan fås avgiftsfritt t.ex. på Internet som en myndighetstjänst eller så fås uppgifterna i samband med inhämtandet av övriga dokument som avses i 1 mom. Därför kan beställaren i enlighet med 3 mom. också själv inhämta sådana uppgifter ur ett register. Beställaren kan också själv inhämta ett utdrag ur handelsregistret eftersom det är ett offentligt dokument. Detta vore också praktiskt eftersom beställaren även annars i samband med avtalsförhandlingar som gäller större belopp kontrollerar uppgifter om sin avtalspart i handelsregistret eller utgående från andra mera detaljerade uppgifter än de som framgår av ett handelsregisterutdrag eller vad som i denna lag föreslås gälla omständigheter som omfattas av utredningsskyldigheten. På så sätt kan de båda parterna utan större besvär inhämta de minimiutredningar som avses i lagen.

Beställaren har enligt 3 mom. även rätt att godkänna utredningar av andra än myndigheter såsom utredningar och intyg enligt 1 och 2 mom. om dessa har utfärdats av någon annan bedömare eller registerförare som allmänt anses vara tillförlitlig. Bland annat Internettjänsten ePortti och Suomen Asiakastieto Oy samt Byggandets Kvalitet BYKVA rf (företag inom byggbranschen) och Kattoliitto ry (företag inom vattenisoleringsbranschen) upprätthåller och samlar sådana uppgifter huvudsakligen ur myndighetsregister, övriga offentliga källor och med fullmakt av kunden från skattemyndigheterna och pensionsbolagen.

Med tanke på lagens mål och särskilt med hänsyn till vad som i 1 mom. föreslås om omfattningen av beställarens utredningsskyldighet, är det onödigt att beställarens utredningsskyldighet skulle omfatta t.ex. utredning av huruvida staten, en kommun eller en samkommun är tillförlitlig. Därför föreslås i 4 mom. 1 punkten att beställaren inte behöver begära i 1, 2 och 5 mom. avsedda utredningar och uppgifter om beställaren har grundad an-

ledning att lita på att avtalsparten fullgör sina lagstadgade förpliktelser till följd av att avtalsparten är staten, en kommun, en samkommun, en församling, en kyrklig samfällighet, Folkpensionsanstalten eller Finlands Bank. Eftersom lagen också gäller Åland, omfattar utredningsskyldigheten inte heller Ålands landskapsregering och de myndigheter och inrättningar som lyder under den eller kommunerna och samkommunerna.

Jämförbara med ovan nämnda sammanslutningar är även ett i aktiebolagslagen (624/2006) avsett publikt aktiebolag, ett statligt affärsverk eller ett bolag som helt ägs av ett statligt affärsverk, en sammanslutning eller ett bolag av privaträttslig art som helt ägs av en kommun eller en samkommun eller en motsvarande utländsk sammanslutning eller ett motsvarande utländskt företag. Publika aktiebolag berörs av flera lagstadgade förpliktelser, så de uppgifter och utredningar som omfattas av den i 1 mom. föreslagna utredningsskyldigheten är i huvudsak redan kända utgående från uppgifter som förekommit i offentligheten. Även om statliga affärsverk föreskrivs i en särskild lag och statliga affärsverk är bl.a. Forststyrelsen, Luftfartsverket, Tekniska kontrollcentralen och Vägverket. Som ovan avsedda tillförlitliga avtalsparter betraktas även sådana bolag och företag som helt ägs av en kommun eller staten. Sådana är Rundradion Ab, Oy Veikkaus Ab och Posten Finland Abp som dock samtidigt även är ett publikt bolag.

Enligt 2 punkten behöver beställaren inte begära i 1, 2 och 5 mom. avsedda utredningar och uppgifter om avtalsparten har bedrivit affärsverksamhet i minst tre år. Enligt momentets 3 punkt behöver beställaren inte begära ovan nämnda utredningar och uppgifter om avtalsförhållandet mellan beställaren och avtalsparten kan anses vara etablerat till följd av ett tidigare avtalsförhållande. En primär förutsättning är att beställaren har en grundad anledning att lita på sin avtalspart. Sådana omständigheter som ökar förtroendet är just att verksamheten är etablerad eller tidigare erfarenheter av avtalsverksamhet mellan parterna. Utredningar och uppgifter skall dock alltid begäras om beställaren har skäl att misstänka att avtalsparten inte ämnar fullgöra sina skyldigheter. Vetskap om att bolaget har

bytt ägare och att den nya ägarens arbetsmetoder är okända kan också vara sådana skäl.

Som kriterium för att verksamheten är etablerad föreskrivs tre år. Bedrivandet av affärsverksamhet innebär att företaget har bedrivit faktisk verksamhet i minst tre år. Exempelvis ett s.k. skrivbordsbolag uppfyller inte detta kriterium. Däremot är det svårt att exakt i år ange när ett avtalsförhållande är etablerat. För att ett avtalsförhållande mellan beställaren och avtalsparten skall vara etablerat förutsätts inte en tid på tre år, eftersom det under ett avtalsförhållande är lättare att konstatera att den andra parten fullgör sina förpliktelser. Ett avtalsförhållande kan anses vara etablerat redan efter ca två år, om det under denna tid mellan beställaren och avtalsparten även i praktiken har ingåtts sådana avtal som avses i denna lag.

Enligt 4 punkten föreligger det inte heller någon utredningsskyldighet på basis av orsaker som kan jämföras med punkterna 1-3 ovan. Också då skall de allmänna kriterierna för tillämpningen av lagrummet uppfyllas och jämförbar orsak skall tolkas snävt. En sådan orsak på basis av vilken beställaren kan lita på sin avtalspartner är t.ex. företagets storlek, om avtalspartnerns offentliga tillförlitlighet på den grunden kunde jämföras med företag som avses i 1 punkten. Detta gäller inte t.ex. sådana situationer då det till följd av företagsarrangemang har uppstått ett nytt företag vars verksamhet ännu inte är etablerad. Vid bedömningen av företagets storlek kan man som kriterium beakta antingen aktiekapitalet eller antalet anställda. Även avtal mellan kommuner och stiftelser som är underordnande kommunerna och som inte särskilt nämns i förteckningen i 1 punkten kunde höra till denna grupp.

Paragrafens 5 mom. gäller sådana situationer då avtalsparterna har ingått ett avtal som gäller i över 12 månader. Med tanke på lagens syfte är det ändamålsenligt att beställaren i samband med avtal som gäller en längre tid även under avtalsförhållandet utreder om den andra parten fortfarande är lika tillförlitlig som när avtalet ingicks. Därför föreslås att beställarens avtalspart även under avtalsförhållandet med 12 månaders mellanrum skall lämna beställaren de intyg över skatter och pensionsförsäkringar som avses i 1 mom.

3 och 4 punkten. Motsvarande uppgifter skall lämnas även om utländska företag på samma sätt som när avtalet ingicks.

Avtal innehåller i allmänhet inte hävningsklausuler för den eventualiteten att den andra parten t.ex. inte längre får finnas i myndighetsregistret eller att den har låtit bli att betala arbetsgivaravgifterna. Därför är underlåtenhet att iaktta detta moment inte förenad med någon påföljd som enligt 9 § följer av försummelse av utredningsskyldigheten. Därför föreslås i bestämmelsen inte någon uttrycklig skyldighet för beställaren att begära de utredningar som avses i momentet.

I 6 mom. bestäms hur länge uppgifter och utredningar skall sparas. Beställaren skall spara dem i minst två år efter att det arbete som avtalet gäller har avslutats.

6 §. Lämnan­de av uppgifter till företrädare för personalen. För att lagens syfte skall fullgöras och tillsynen effektiveras är det viktigt att även företrädare för personalen känner till i lagen avsett anlitande av utomstående arbetskraft. Därför föreskrivs i paragrafen en skyldighet för beställaren att underrätta också företrädarna för personalen om vissa omständigheter. Beställaren skall underrätta den förtroendeman som valts på grundval av ett kollektivavtal eller, om någon sådan inte har valts, det förtroendeombud som avses i 13 kap. 3 § i arbetsavtalslagen om ett i den föreslagna lagen avsett avtal om hyrd arbetskraft eller underleverantörsarbete. Motsvarande uppgifter skall även lämnas till arbetarskyddsfullmäktigen. Skyldigheten att lämna uppgifter är inte automatisk eftersom företrädarna för personalen måste begära uppgifterna av sin arbetsgivare som fungerar som beställare. Skyldigheten att lämna uppgifter är inte förenad med sanktioner.

Beställaren skall klarlägga volymen på arbetskraften, identifieringsuppgifterna angående det företag som hyr ut arbetskraft eller med vilket underleverantörsavtal har ingåtts, arbetsobjektet, arbetsuppgifterna, avtalstiden samt vilket kollektivavtal som tillämpas på de arbetstagare som utför uthyringsarbetet eller underleverantörsarbetet eller vid avsaknad av ett kollektivavtal de centrala arbetsvillkoren. De centrala arbetsvillkoren har klargjorts i 5 § 1 mom. 5 punkten i förslaget. Företagets identifieringsuppgifter är t.ex. fö-

retagets registrerade och officiella namn samt företagsbeteckningen inklusive eventuella registreringsnummer.

7 §. Giltighetstid för utredningar. I 1 mom. bestäms om giltighetstiden för de uppgifter som avses i 5 §. För att uppgifterna så bra som möjligt skall beskriva företagets nuvarande situation, får uppgifterna inte vara äldre än tre månader. Beställaren skall försäkra sig om att denne innan ett avtal om hyrd arbetskraft eller underleverantörsavtal ingås, när det är fråga om ett avtal som ingås för första gången, har haft tillgång till alla de uppgifter och utredningar som avses i 5 §. Dessa uppgifter och utredningar behöver dock inte inhämtas om beställaren ingår ett nytt avtal med samma avtalspart inom den tid då uppgifterna gäller.

Bestämmelsen innebär också att ett företag som tillhandahåller hyrd arbetskraft och arbete som baserar sig på ett underleverantörsavtal kan använda de uppgifter och utredningar som företaget inhämtat i tre månader t.ex. genom att av originaldokumenten ta kopior som företaget kan ge till sina avtalsparter. På så sätt kan man också spara på kostnaderna.

Syftet med 2 mom. är att undvika inhämtandet av onödiga skriftliga intyg och utredningar. Bestämmelsen anknyter också i väsentlig grad till föreslagna 5 § 5 mom. om beställarens skyldighet att under ett avtalsförhållande som varar i över 12 månader på nytt kontrollera uppgifterna om avtalsparten. Därför föreslås att om beställaren ingår ett nytt avtal med samma avtalspart innan 12 månader har förflutit från det att beställaren fullgjorde den i 5 § avsedda utredningsskyldigheten i samband med att ett avtal ingicks för första gången, är beställaren inte skyldig att göra någon ny utredning.

Därmed har beställaren samma utredningsskyldighet oberoende av om det är fråga om ett avtal som gäller i över 12 månader eller om ett nytt avtal ingås mellan samma avtalsparter innan 12 månader har förflutit från att utredningsskyldigheten fullgjordes för första gången.

Eftersom en beställare som har förbundit sig till ett avtalsförhållande inte alltid har samma möjligheter att frigöra sig från avtalet som en beställare som överväger ett nytt av-

tal, har beställaren dock i de situationer som avses i detta moment utredningsskyldighet enligt 5 § om beställaren har anledning att misstänka att det har skett sådana förändringar i avtalspartens situation som förutsätter justering. En justering skall göras när man allmänt kan dra den slutsatsen att beställaren borde ha känt till eller förstått att avtalsparten antingen redan i ett tidigare avtalsförhållande låtit bli att fullgöra sina förpliktelser som arbetsgivare eller att det kan konstateras negativa ändringar i dennes verksamhetssätt eller situation. En sådan orsak kan vara t.ex. att företagets ägare eller ansvarsperson meddelats näringsförbud, en brottsundersökning har kommit ut i offentligheten eller att företrädare för personalen kommit med befogade misstankar om att avtalsparten brutit mot sina arbetsgivarförpliktelser.

8 §. Tystnadsplikt. En del av de uppgifter som omfattas av utredningsskyldigheten enligt 5 § är inte offentliga. Med tanke på fortsatt företagsverksamhet är det viktigt att uppgifter om företag inte sprids i större utsträckning än vad lagen förutsätter. Därför föreslås i 1 mom. att beställaren eller någon som är anställd hos beställaren inte för utomstående får röja sådana icke-offentliga uppgifter som denne fått vid skötseln av uppgifter som anges i denna lag. Sådana uppgifter är uppgifter som avses i förslagets 5 § och som gäller betalning av skatter, skatteskulder eller teckning av pensionsförsäkringar, betalning av pensionsavgifter eller obetalda pensionsavgifter som förfallit till betalning. Uppgifterna får röjas om avtalsparten själv eller skattemyndigheten med stöd av lag har offentliggjort uppgifterna eller en arbetspensionsanstalt har anmält uppgifterna för anteckning i kreditupplysningsregistret.

Vid fastställandet av omfattningen av tystnadsplikten har beaktats att beskattningssuppgifter enligt lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningssuppgifter (1346/1999) är sekretessbelagda. Enligt 21 § i den nämnda lagen kan dock skatteförvaltningen med stöd av lagen om skatteuppbörd såsom specialindrivningsåtgärd för publicering anmäla uppgifter om sådana förfallna och obetalda skatter i fråga om mervärdes-skatt samt förskottsinnehållning och arbetsgivares socialskyddsavgift vilka uppbärs.

Uppgifter som gäller en utsökningsbar försäkringspremiefordran inom arbetspensionsförsäkringen kan med stöd av 17 f § 1 mom. 8 punkten i lagen om pension för arbetstagare lämnas till en registeransvarig som bedriver kreditupplysningsverksamhet.

Utredningsskyldigheten fullgörs också om uppgifterna i enlighet med 5 § 5 mom. har inhämtats av någon annan bedömare eller registerförare. Dessa register kan innehålla även icke-offentliga uppgifter som har registrerats med samtycke eller bemyndigande av den som saken gäller. Tystnadsplikten gäller också sådana icke-offentliga uppgifter. Registerföraren kan dock alltid lämna uppgifter till beställaren om registerföraren har fått tillstånd till detta av den berörda parten.

En uppgift för vilken tystnadsplikt gäller får inte röjas för utomstående ens efter att personen i fråga inte längre sköter det uppdrag i vilket han eller hon tagit del av informationen. Tystnadsplikten fortsätter att gälla också efter att personen inte längre sköter den uppgift i vilken han eller hon har tagit del av informationen. Detta gäller företagaren själv och arbetstagare som är anställda hos företagaren samt när beställaren är en offentlig myndighet, personer som står i tjänsteförhållande till denna myndighet. Om straff för brott mot tystnadsplikten bestäms i 11 §.

I 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) bestäms om skyldigheten att iaktta sekretess. Den föreslagna bestämmelsen är delvis överlappande i fråga om vilka handlingar som enligt denna lag skall vara sekretessbelagda. Detta är inte ändamålsenligt. Därför föreslås i 2 mom. att om tystnadsplikt för tjänstemän och andra som är verksamma hos myndigheter ändå skall gälla vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i annan lagstiftning.

9 §. Brotts mot utredningsskyldighet. I paragrafen föreslås en försummelseavgift som påföljd för brott mot utredningsskyldigheten. Enligt den föreslagna utredningsskyldigheten skall beställaren i de situationer som avses i lagen av sin avtalspart inhämta sådana uppgifter och utredningar på basis av vilka beställaren kan bedöma avtalspartens tillförlitlighet. Därför är det nödvändigt att utveckla påföljdssystemet för att säkerställa att utred-

ningsskyldigheten också fullgörs.

I lagen införs en bestämmelse om att beställaren kan påföras en särskild försummelseavgift. Försummelseavgiften fastställs av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå som utövar tillsyn över lagen och som fattar ett överklagbart beslut i ärendet. Arbetarskyddsmyndigheterna kan enligt gällande bestämmelser med vite eller hot om tvångsutförande eller avbrytande förplikta arbetsgivaren att inom utsatt tid avhjälpa eller undanröja det tillstånd som strider mot bestämmelserna. Ett sådant förfarande är inte lämpligt för tillsynen över den föreslagna lagen eftersom försummelse av utredningsskyldigheten inte i efterhand kan avhjälpas eller förbjudas utan att ingripa i rätten att ingå avtal. Även om rätten att ingå avtal inte uttryckligen tryggas i grundlagen, kan man inte genom en vanlig lag retroaktivt ingripa i förmögenhetsrättsliga avtalsförhållanden mellan enskilda. Således kan avtal inte t.ex. hävas genom myndighetsbeslut. Ett beslut om en försummelseavgift ersätter ovan nämnda förfarande och en försummelseavgift är en tillräcklig sanktion som påföljd för brott mot utredningsskyldigheten.

Försummelseavgiften är en administrativ sanktion som ersätter vite, och som myndigheten påför genom sitt beslut och om vars belopp och grunder det bestäms exakt avgränsat genom lag. Ett sådant system förekommer numera bl.a. inom skatteförvaltningen i anslutning till vissa försummelser av utredningsskyldigheter, i samband med vilka systemet med vite inte heller lämpar sig till följd av sakens natur. Genom administrativa beslut höjs också avgifterna för sådana arbetsgivare som låtit bli att teckna arbetspensionsförsäkring. I sådana fall har vite eller straffrättsliga påföljder inbegripet straffprocesser inte ansetts utgöra ändamålsenliga och tillräckligt effektiva påföljder. Om en försummelseavgift som en administrativ påföljd, liksom också om föreläggande av vite, bestämmer myndigheten och detta förutsätter inte någon tung domstolsprocess. En försummelseavgift är en i 67 § i förvaltningslagen (343/2003) avsedd annan administrativ påföljd.

Enligt 1 mom. 1 punkten påförs en försummelseavgift om beställaren har försummat utredningsskyldigheten enligt den före-

slagna 5 §. Bestämmelsen är tydlig och i allmänhet förutsätts inga omfattande utredningar för att konstatera försummelse. Å andra sidan kan en utredning i enlighet med 5 § 4 mom. om huruvida utredningsskyldighet föreligger medföra skyldighet för arbetarskyddsmyndigheterna att utreda ärendet mera ingående.

Enligt 2 punkten skall en försummelseavgift påföras även om beställaren har ingått avtal om arbete som avses i denna lag med en näringsidkare som meddelats näringsförbud i enlighet med lagen om näringsförbud (1059/1985) eller med ett företag vars bologsman, styrelseledamot, verkställande direktör eller annan person i därmed jämförbar ställning har meddelats näringsförbud. Näringsförbud kan meddelas den som vid drivande av rörelse i väsentlig grad har åsidosatt de lagstadgade skyldigheter som hänför sig därtill eller som vid drivande av rörelse har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande som inte kan anses ringa, och vars verksamhet som helhet bedömt skall anses skadlig. Förbudet meddelas för minst tre och högst sju år. Rättsregistercentralen för ett register över näringsförbud och uppgifterna sänds på tjänstens vägnar till patent- och registerstyrelsen. Registeruppgifterna är offentliga och framgår av ett handelsregisterutdrag.

Enligt 3 punkten påförs en försummelseavgift dessutom om beställaren har ingått ett i lagen avsett avtal trots att beställaren måste ha känt till att den andra avtalsparten inte har för avsikt att fullgöra sina lagstadgade förpliktelser såsom avtalspart och arbetsgivare. Bestämmelsen gäller i första hand sådana fall då beställaren visar tydlig likgiltighet, som kan upptäckas utifrån allmän livserfarenhet, inför det faktum att avtalsparten inte fullgör sina förpliktelser. En förutsättning är t.ex. att beställaren av avtalsofferten har kunnat begripa att den överenskomna arbetsprestationen inte kan utföras till det lovade priset på så sätt att avtalsparten i egenskap av arbetsgivare sköter även redovisningen av skatter samt betalningen av arbetsgivares socialskyddsavgifter samt minimilöner till alla arbetstagare som behövs för att åstadkomma arbetsprestationen.

Enligt 2 mom. uppgår försummelseavgiften till minst 1 500 euro och högst 15 000 euro.

Enligt 3 mom. beaktas när storleken på försummelseavgiften fastställs graden, arten och omfattningen av brottet mot utredningsskyldigheten samt värdet av avtalet mellan beställaren och dennes avtalspart.

Beloppet av försummelseavgiften varierar beroende på hur allvarligt brottet är. Om det är litet, bestäms också avgiften i den nedre delen av avgiftsskalan. Vid bedömningen av graden, arten och omfattningen av gärningen beaktas t.ex. vilken del av utredningsskyldigheten som har försummats och graden av uppsåt eller vårdslöshet i beställarens egen verksamhet. Bedömningen beror även på om det är fråga om ett småföretag med några arbetstagare, eller en beställare med hundratals arbetstagare. Även värdet av avtalet mellan avtalsparterna har betydelse. Om avtalsparten försummar sina förpliktelser som arbetsgivare, är priset för avtalet också i regel lägre för beställaren. På så sätt kan det uppstå större fördelar för beställaren i samband med upphandlingar av större värde än i samband med avtal av lägre värde.

Som en faktor som sänker försummelseavgiften beaktas beställarens strävanden att förhindra eller undanröja konsekvenserna av gärningen och som faktorer som höjer avgiften beaktas upprepning eller planmässighet i fråga om gärningen eller andra omständigheter. Beloppet av försummelseavgiften påverkas således av beställarens egen verksamhet, såsom brottets uppsåtlighet, strävan att själv dra nytta av brottet, de uppgifter som beställaren erhållit eller de uppgifter om avtalsparten som är allmänt kända, likgiltighet inför de lagstadgade skyldigheterna samt strävan att avhjälpa konsekvenserna av vårdslöshet.

I 4 mom. föreslås att man kan avstå från att påföra en försummelseavgift eller bestämma att den skall betalas till ett belopp som understiger minimibeloppet om försummelsen kan anses vara ringa och om detta är skäligt med tanke på omständigheterna. I bedömningen beaktas arten av beställarens gärning samt övriga omständigheter som beställaren skall klargöra senast när beställaren hörs, innan en försummelseavgift påförs. I helhetsbedömningen vid bedömningen av gärningens obetydlighet och jämningsgrunderna bör man fästa uppmärksamhet både vid beställarens förfarande och vid omständigheter som in-

verkar på den eventuella skadans art och omfattning.

Man kan avstå från att påföra en försummelseavgift t.ex. om beställaren har haft anledning att lita på sin avtalspartner på grund av dennes tidigare verksamhet, även om de i 5 § 4 mom. föreskrivna kriterierna inte har uppfyllts helt bokstavligen, och om beställaren trots försummelsen av utredningsskyldigheten kan påvisa att avtalsparten iakttar de skyldigheter som avses i denna lag och någon skada således inte har uppkommit till följd av den försummade utredningsskyldigheten. Försummelseavgiften kan påföras till ett belopp som understiger minimibeloppet, om beställaren kan påvisa att denne tidigare har fullgjort sin utredningsskyldighet och att beställaren har haft grundad anledning att lita på att någon utredningsskyldighet inte föreligger i det fall som är föremål för utredningen. Har uppgifter om ett utländskt företag inte erhållits till alla delar, kan försummelseavgiften sänkas eller i särskilda fall kan man låta bli att påföra någon avgift. Då skall beställaren bevisa att beställaren har krävt de i lagen avsedda uppgifterna, men inte erhållit dem, och inte fått reda på vilka uppgifter som finns att få om företag i landet i fråga.

10 §. Påförande av försummelseavgift. Enligt 1 mom. bestämmer arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå genom sitt beslut att beställaren inom den tid som utsatts i beslutet skall betala en försummelseavgift. Arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå är en myndighet på vars tillsynsverksamhet tillämpas förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (321/1999). I 11 § i denna lag föreslås att arbetarskyddsmyndigheterna utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen. Enligt 3 § 2 mom. i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006, *nedan lagen om tillsynen över arbetarskyddet*) bestäms särskilt om arbetarskyddsmyndigheternas övriga uppgifter, och därför bestäms i denna lag uttryckligen om påförande av försummelseavgift. I övrigt tillämpas lagen om tillsynen över arbetarskyddet på tillsynen över denna lag.

Tillämpningen av förvaltningslagen då ett beslut meddelas innebär att allmänna förvaltningsrättsliga principer och allmän förvalt-

ningsrättslig praxis skall iakttas. Påförandet av en försummelseavgift förutsätter alltid att beställaren hörs, varvid beställaren kan framföra de orsaker som bidragit till försummelsen samt andra relevanta omständigheter. I ett brev om hörande anges vilket slags utredning beställaren önskas framlägga, varför och när utredningen senast skall läggas fram. Brevet om hörande sänds bevisligen till beställaren. Ett vanligt postbrev räcker, bara det antecknas i handlingarna när brevet har lämnats till posten. Även övriga bestämmelser i förvaltningslagen är tillämpliga.

Rätten att meddela beslut om försummelseavgift preskriberas emellertid efter två år. Preskriptionstiden räknas från att det arbete har avslutats som ett i denna lag avsett avtal gäller. Ett ärende som gäller brott mot utredningsskyldigheten anses i enlighet med 20 § i förvaltningslagen ha inletts när de uppgifter som behövs för behandlingen av ärendet har registrerats i arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå. Detta avser i praktiken den tidpunkt då en inspektör i enlighet med 12 § för ärendet till arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå eller då arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå registrerar en anmälan om misstänkt försummelse av utredningsskyldigheten.

I 2 mom. finns en bestämmelse om rätten att söka ändring, enligt vilken beställaren får söka ändring i ett beslut av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I denna lag bestäms också om rätten att anföra besvär över beslut av förvaltningsdomstolen hos högsta förvaltningsdomstolen.

Försummelseavgiften skall enligt 3 mom. betalas till staten och på indrivning av avgiften tillämpas lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961). Rantan ifall försummelseavgiften betalas efter utsatt tid bestäms enligt lagen om skatte-tillägg och förseningsränta (1556/1995).

11 §. Straffbestämmelse. Enligt paragrafen skall brott mot den i 8 § avsedda tystnadsplikten bestraffas i enlighet med bestämmelserna i strafflagen. Straff för brott mot tystnadsplikten döms enligt 38 kap. 1 och 2 § i strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om

inte strängare straff för brottet bestäms i någon annan lag.

12 §. Tillsyn. Enligt 1 mom. utövar arbetarskyddsmyndigheterna tillsyn över denna lag i enlighet med vad som annars föreskrivs i lagen om tillsynen över arbetarskyddet, dock med beaktande av vad som sägs i denna lag. Arbetarskyddsmyndigheterna har enligt lagen om tillsynen över arbetarskyddet rätt att få tillträde till arbetsplatserna samt få sådana uppgifter som behövs för tillsynen. Enligt denna lag gäller rätten till tillsyn även sådana beställare som inte är arbetsgivare.

Enligt 2 mom. har arbetarskyddsmyndigheterna rätt att av beställaren till påseende få de dokument som hänför sig till utredningsskyldigheten samt vid behov kopior av dem. Som sådana dokument betraktas även underleverantörsavtal och avtal om hyrd arbetskraft. Detta är nödvändigt bl.a. för att tillsynsmyndigheten skall kunna utreda huruvida ett avtal omfattas av lagens tillämpningsområde.

Om en inspektör observerar att förutsätt-

ningar för påförande av en försummelseavgift föreligger, skall inspektören utan dröjsmål föra ärendet som gäller påförande av försummelseavgift till arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå eller, om anmälan har gjorts till arbetarskyddsmyndigheten om misstänkt brott mot utredningsskyldigheten, skall arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå behandla ärendet i brådska ordning.

13 §. Ikraftträdande. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Syfte

Syftet med denna lag är att främja lika konkurrens mellan företag samt iakttagande av anställningsvillkor samt att för företag och offentligrättsliga sammanslutningar skapa förutsättningar att säkerställa att företag som med dem ingår avtal om hyrd arbetskraft och underleverans fullgör sina lagstadgade förpliktelser såsom avtalsparter och arbetsgivare.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på beställare

1) som i Finland anlitar hyrda arbetstagare, eller

2) i vars arbetslokaler eller på vars arbetsställen i Finland sådana arbetstagare arbetar som är anställda hos en arbetsgivare som har ingått underleverantörsavtal med beställaren och vars arbetsuppgifter anknyter till sådana arbetsuppgifter som normalt utförs i beställarens verksamhet eller transporter som anknyter till beställarens normala verksamhet.

I fråga om byggande samt reparations-, service- och underhållsverksamhet som ansluter till byggande tillämpas lagen på

1) beställare som är byggherrar,

2) alla dem i en avtalskedja som på en i 49 § i arbetarskyddslagen (738/2002) avsedd gemensam arbetsplats är beställare av en helhet som omfattar en arbetsprestation.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *beställare* en i 3 § i handelsregisterlagen (129/1979) avsedd näringsidkare som är skyldig att göra en i paragrafen avsedd grundanmälan samt staten, en kommun, en samkommun, landskapet Åland, en kommun eller en samkommun i landskapet Åland, en församling, en kyrklig samfällighet, något annat religionssamfund eller någon annan offentligrättslig juridisk person samt ett motsvarande företag som är verksamt i utlandet,

2) *hyrd arbetstagare* en arbetstagare som har ingått arbetsavtal med en sådan i Finland eller i utlandet verksam arbetsgivare som med arbetstagarens samtycke har ställt denne till en annan arbetsgivares förfogande,

3) *underleverantörsavtal* ett avtal mellan beställaren och dennes avtalspart om att ett visst arbetsresultat skall presteras mot vederlag.

4 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte om

1) arbete som utförs av hyrda arbetstagare fortgår högst 10 arbetsdagar, eller

2) värdet av vederlaget för ett i 2 § 1 mom. 2 punkten avsett underleverantörsavtal utan mervärdesskatt understiger 7 500 euro.

Vid uträkningen av gränsvärden enligt 1 mom. anses arbetet ha fortgått utan avbrott om det arbete eller det arbetsresultatet som presterats för beställarens räkning baserar sig

på flera avtal som utan avbrott eller med endast korta avbrott följer på varandra.

5 §

Beställarens utredningsskyldighet

Innan beställaren ingår avtal om anlitande av en hyrd arbetstagare eller arbete som baserar sig på ett underleverantörsavtal, skall beställaren av avtalsparten begära och denne till beställaren lämna

1) en utredning om huruvida företaget är infört i förskottsuppbörsregistret och arbetsgivarregistret enligt lagen om förskottsuppbörd (1118/1996) samt registret över mervärdesskattskyld enligt mervärdesskattelagen (1501/1993),

2) ett utdrag ur handelsregistret,

3) ett intyg över betalda skatter eller ett intyg över skatteskuld eller en utredning om att en betalningsplan angående skatteskulden har gjorts upp,

4) intyg över tecknande av pensionsförsäkringar samt över betalning av pensionsförsäkringspremier eller en utredning om att en betalningsöverenskommelse har ingåtts angående pensionssäkringsavgifter som förfallit till betalning, samt

5) en utredning om vilket kollektivavtal som skall tillämpas på arbetet eller om de centrala arbetsvillkoren.

Om ett utländskt företag är en hyrd arbetstagares arbetsgivare eller är part i ett underleverantörsavtal, skall företaget lämna uppgifter som motsvarar de uppgifter som avses i 1 mom. i form av registerutdrag eller motsvarande intyg eller på något annat allmänt vedertaget sätt i enlighet med lagstiftningen i företagets etableringsland.

Beställaren kan också själv inhämta de uppgifter som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten och i 2 mom. Beställaren har rätt att godkänna utredningar av någon annan än en myndighet som sådana utredningar och intyg som avses i 1 eller 2 mom., om dessa har utfärdats av någon annan bedömare eller registerförare som allmänt anses vara tillförlitlig.

Beställaren behöver inte begära i 1, 2 och 5 mom. avsedda utredningar och intyg om beställaren har grundad anledning att lita på att

avtalsparten fullgör sina lagstadgade skyldigheter till följd av

1) att avtalsparten är staten, en kommun, en samkommun, landskapet Åland, en kommun eller en samkommun i landskapet Åland, en församling, en kyrklig samfällighet, Folkpensionsanstalten eller Finlands Bank, ett i om aktiebolagslagen (624/2006) avsett publikt aktiebolag, ett statligt affärsverk eller ett bolag som helt ägs av ett statligt affärsverk, en privat rättslig sammanslutning eller ett privat rättsligt bolag som helt ägs av en kommun eller en samkommun eller en motsvarande utländsk sammanslutning eller ett motsvarande utländskt företag,

2) att avtalsparten har bedrivit affärsverksamhet i minst tre år,

3) att avtalsförhållandet mellan beställaren och avtalsparten kan anses vara etablerat som en följd av tidigare avtalsförhållanden, eller

4) orsaker som kan jämföras med dem som anges i 1—3 punkten.

Om ett avtal som avses i denna lag gäller i över 12 månader, skall beställarens avtalspart under avtalsförhållandet med 12 månaders mellanrum tillställa beställaren de intyg som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten eller motsvarande i 2 mom. avsedda uppgifter.

Ovan i 1 och 2 mom. avsedda utredningar och intyg skall sparas i minst två år efter att det arbete som avtalet gäller har avslutats.

6 §

Lämnande av uppgifter till företrädare för personalen

Beställaren skall på begäran informera den förtroendeman som valts på grundval av kollektivavtal eller, om någon sådan inte har valts, det förtroendeombud som avses i 13 kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001) samt arbetarskyddsfullmäktigen om ett i denna lag avsett avtal om hyrd arbetskraft eller underleverans. Då informationen skall lämnas volymen på den arbetskraft som anlitas, företagets identifieringsuppgifter, arbetsstället, arbetsuppgifterna, avtalstiden samt det tillämpliga kollektivavtalet eller de centrala arbetsvillkoren klarläggas.

7 §

Utredningarnas giltighet

De uppgifter, intyg och utredningar som lämnas med stöd av denna lag får inte vara äldre än tre månader.

Om beställaren ingår ett nytt avtal med samma avtalspart innan 12 månader har förflutit från det att beställaren fullgjorde den i 5 § avsedda utredningsskyldigheten i samband med att ett avtal ingicks för första gången, är beställaren inte skyldig att lämna någon ny utredning ifall inte beställaren har anledning att misstänka att det har skett sådana förändringar i avtalspartens situation som förutsätter en justering.

8 §

Tystnadsplikt

Beställaren eller någon som är anställd hos beställaren får inte röja sådana i 5 § avsedda uppgifter om betalning av skatter, skatteskulder eller teckning av pensionsförsäkringar, betalning av pensionsförsäkringsavgifter eller pensionsförsäkringsavgifter som förfallit till betalning, vilka uppgifter denne fått vid skötseln av uppgifter som anges i denna lag, om inte avtalsparten själv eller skattemyndigheten med stöd av lag har offentliggjort uppgifterna eller en arbetspensionsanstalt med stöd av lag har anmält uppgifterna för anteckning i kreditupplysningsregistret. En uppgift som omfattas av tystnadsplikten gäller får inte röjas för utomstående ens efter att personen i fråga inte längre sköter det uppdrag i vilket han eller hon har tagit del av informationen.

Om tystnadsplikt för tjänstemän och andra som är verksamma vid en myndighet gäller vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och någon annanstans i.

9 §

Försummelseavgift

Beställaren är skyldig att betala en försummelseavgift om beställaren har

1) försummat utredningsskyldigheten enligt 5 §,

2) ingått avtal om arbete som avses i denna lag med en näringsidkare som meddelats näringsförbud i enlighet med lagen om näringsförbud (1059/1985) eller med ett företag vars bolagsman eller styrelseledamot eller vars verkställande direktör eller någon annan person i därmed jämförbar ställning inom bolaget har meddelats näringsförbud eller

3) ingått ett i 2 punkten avsett avtal trots att beställaren måste ha känt till att den andra avtalsparten inte haft för avsikt att fullgöra sina lagstadgade skyldigheter såsom avtalspart och arbetsgivare.

Försummelseavgiften bestäms till minst 1 500 euro och högst 15 000 euro.

När storleken på försummelseavgiften bestäms beaktas graden, arten och omfattningen av brottet mot utredningsskyldigheten samt värdet av avtalet mellan beställaren och dennes avtalspart. Som faktorer som sänker försummelseavgiften beaktas beställarens strävan att förhindra eller undanröja konsekvenserna av försummelsen och som faktorer som höjer avgiften beaktas upprepade och planmässig försummelse samt andra omständigheter.

Försummelseavgiften kan lämnas opåfordrad eller påföras till ett belopp som understiger minimibeloppet om gärningen kan anses vara ringa och om det är skäligt med tanke på omständigheterna att avgift inte påförs eller påförs till ett belopp som understiger minimibeloppet.

10 §

Påförande av försummelseavgift

Genom beslut av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå påförs beställaren inom den tid som utsatts i beslutet försummelseavgift som skall betalas. Rätten att meddela beslut om försummelseavgift preskriberas om det ärende som gäller påförande av avgift inte har anhängiggjorts inom två år efter att det arbete avslutats som ett i denna lag avsett avtal gäller.

Beställaren får söka ändring i ett beslut av arbetarskyddsdistriktets arbetarskyddsbyrå genom besvär hos förvaltningsdomstolen i

enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Försummelseavgiften skall betalas till staten och på indrivning av avgiften tillämpas lagen om indrivning av skatter och avgifter i utökningsväg (367/1961). På försummelseavgiften tillämpas lagen om skattetillägg och förseningsränta (1556/1995).

11 §

Straffbestämmelse

Straff för brott mot tystnadsplikten enligt 8 § utdöms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

12 §

Tillsyn

Arbetskyddsmyndigheterna utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag i enlighet

Helsingfors den 8 september 2006

med vad som föreskrivs i lagen om tillsynen över arbetskyddet och arbetskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006), om inte något annat följer av denna lag.

Arbetskyddsmyndigheterna har på begäran rätt att av beställaren till påseende få de handlingar som hänför sig till utredningsskyldigheten samt vid behov kopior av dem. Om en inspektör observerar att förutsättningar för påförande av försummelseavgift föreligger skall inspektören utan dröjsmål föra ärendet till arbetskyddsdistriktets arbetskyddsbyrå. Om en anmälan om misstankar om brott mot utredningsskyldigheten har lämnats till arbetskyddsmyndigheten skall arbetskyddsdistriktets arbetskyddsbyrå behandla ärendet i brådska ordning.

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 200 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Republikens President

TARJA HALONEN

Arbetsminister *Tarja Filatov*